

Rookvrije schoolterreinen

Tabellenrapportage rookvrije schoolterreinen in het primair onderwijs,
voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs

Aniek Verhoofstad

Niels Reijgersberg

Rookvrije schoolterreinen

Tabellenrapportage rookvrije schoolterreinen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs

in opdracht van de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl

Aniek Verhoofstad
Niels Reijgersberg

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Achtergrond	7
1.2	Doelstelling	7
1.3	Opzet en methode	7
1.4	Leeswijzer	9
2.	Resultaten	11
2.1	Rookvrije schoolterreinen in het primair onderwijs	11
2.2	Rookvrije schoolterreinen in het voortgezet onderwijs	16
2.3	Rookvrije schoolterreinen in het middelbaar beroepsonderwijs	24
3.	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	29
3.1	Belangrijkste resultaten	29
3.2	Mogelijke beleidsimplicaties	31
	Referenties	33
	Bijlage I Vragenlijst primair onderwijs	35
	Bijlage II Vragenlijst voortgezet onderwijs	39
	Bijlage III Vragenlijst middelbaar beroepsonderwijs	45

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

De Tweede Kamer nam in juli 2014 een motie aan die de regering verzoekt om zich in te spannen voor 100% rookvrije schoolterreinen (Tweede Kamer, 2014). De ministeries van OCW en VWS, de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad en Gezonde School zetten zich hier sinds dit jaar actief voor in. De onderwijsraden willen de stand van zaken omtrent rookvrije schoolterreinen in 2015 in kaart brengen. Hoeveel scholen zijn volledig rookvrij? En wat zijn de beweegredenen om wel of juist niet voor een rookvrij schoolterrein te kiezen?

De situatie met betrekking tot rookvrije schoolterreinen in het voortgezet onderwijs wordt sinds 2012 in beeld gebracht (Van Grootheest & Van der Woud, 2014). De situatie rondom rookvrije schoolterreinen in het primair onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs is nog niet eerder in kaart gebracht. In deze rapportage gaan we in op de stand van zaken in 2015 omtrent rookvrije schoolterreinen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.

1.2 Doelstelling

Dit onderzoek heeft als doel om inzicht te geven in de stand van zaken met betrekking tot rookvrije schoolterreinen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.

1.3 Opzet en methode

De vragenlijsten zijn in overleg met het Longfonds en DUO Onderwijsonderzoek ontwikkeld. De vragen die in 2014 in het voortgezet onderwijs zijn gesteld, zijn deels overgenomen en voor het primair onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs geactualiseerd (zie bijlage 1 en 3). Op enkele punten is de vragenlijst aan het type onderwijs aangepast en zijn nieuwe vragen toegevoegd. De vragenlijst voor het voortgezet onderwijs in 2014 en de vragenlijsten voor het primair onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs in april 2015, vormen de basis voor de vragen die in september 2015 in het voortgezet onderwijs zijn voorgelegd (bijlage 2).

Primair Onderwijs

De data voor het primair onderwijs zijn in april 2015 verzameld onder leden van het Online Panel Directeuren Basisonderwijs van DUO Onderwijsonderzoek. Dit panel bestaat uit 800 directeuren van basisscholen. De uiteindelijke respons bestond uit 397 directeuren. We hebben de steekproef gewogen naar schoolgrootte, denominatie en regio zodat de verdeling van de steekproef op deze drie variabelen identiek is aan de populatie van alle scholen voor primair onderwijs in Nederland. Hoewel de steekproef een goede afspiegeling vormt van de populatie, is voor een weging gekozen omdat bij toekomstige metingen wellicht een minder goede steekproef kan worden verkregen. Door bij elke meting dezelfde manier van wegen toe te passen, is een betere vergelijking door de jaren heen mogelijk. Onderstaande tabel laat zien met welke marges de resultaten kunnen worden geïnterpreteerd. Deze betrouwbaarheidsmarges zijn berekend over een totale 'populatie' van 6575 locaties primair onderwijs (DUO & IB-groep, 2015). Ter verduidelijking: bij een uitkomst van 50% (tussen 2001-2010 rookvrij) ligt het werkelijke percentage rookvrij tussen de 45,23% (50-4,77) en 54,77% (50+4,77).

Netto respons	Resultaat 50%-50%	Resultaat 75%-25%	Resultaat 90%-10%
397	4,77%	4,13%	2,86%

Voortgezet onderwijs

De data voor het voortgezet onderwijs zijn in september en oktober 2015 door DUO Onderwijsonderzoek verzameld. De data zijn verkregen onder de 250 leden van het Online Panel Directeuren Voortgezet Onderwijs en aangevuld uit de onderwijsdatabase, die bestaat uit zo'n 2500 directeuren in het voortgezet onderwijs van DUO Onderwijsonderzoek. De netto respons bestaat uit 329 leidinggevenden van schoollocaties en is representatief naar provincie. Daarbij is besloten om de data te wegen naar vakantieregio. Bij toekomstige steekproeven kan dezelfde weegfactor worden toegepast zodat de resultaten door de jaren heen vergelijkbaar zijn. De data zijn geanalyseerd met een betrouwbaarheidsniveau van 95%. In onderstaande tabel staat weergegeven met welke marges de resultaten kunnen worden geïnterpreteerd. Hierbij wordt uitgegaan van een totale populatie van 1401 voortgezet onderwijslocaties (DUO & IB-groep, 2015). Bij een uitkomst van 75% (vanaf 2011 rookvrij geworden) en 25% (voor 2011 rookvrij geworden) ligt het werkelijke percentage 'vanaf 2011 rookvrij' tussen de 71,42% (75-3,58) en 78,58% (75+3,58).

Netto respons	Resultaat 50%-50%	Resultaat 75%-25%	Resultaat 90%-10%
329	4,14%	3,58%	2,48%

Middelbaar beroepsonderwijs

De data voor het middelbaar beroepsonderwijs zijn in mei 2015 door DUO Onderwijsonderzoek verzameld. Hierbij is gebruik gemaakt van de onderwijsdatabase van DUO Onderwijsonderzoek waarin alle 516 schoollocaties in het middelbaar beroepsonderwijs met de contactgegevens van de locatiedirecteur en/of teammanagers zijn opgenomen. Er is gebruik gemaakt van een getrapte steekproef. Dat betekent dat een teammanager van dezelfde locatie wordt aangeschreven wanneer de locatiedirecteur in de twee ronde niet reageert. In totaal zijn 1372 respondenten van 516 verschillende locaties aangeschreven. De bruto respons bedroeg 208 respondenten (vragenlijst gedeeltelijk ingevuld), de netto respons is 183 respondenten van evenzoveel unieke schoollocaties. Van de 516 schoollocaties in het mbo zijn uiteindelijk van 183 schoollocaties gegevens verkregen. Dat betekent een respons van 35 procent op basis van het aantal locaties in het middelbaar beroepsonderwijs. De steekproef is niet gewogen omdat geen achtergrondkenmerken van de totale populatie bekend zijn. In onderstaande tabel worden de betrouwbaarheidsmarges gerapporteerd waarmee de resultaten kunnen worden geïnterpreteerd, uitgaande van een totale 'populatie' van 516 middelbaar beroepsonderwijslocaties.

Netto respons	Resultaat 50%-50%	Resultaat 75%-25%	Resultaat 90%-10%
183	4,68%	4,06%	2,81%

Vergelijkbaarheid resultaten voortgezet onderwijs met eerdere metingen

In 2014 heeft DUO Onderwijsonderzoek de Monitor Rookvrije Scholen uitgevoerd (Van Grootheest et al., 2014), waarin de cijfers omtrent rookvrije schoolterreinen in het voortgezet onderwijs uit 2012, 2013 en 2014 worden vergeleken. In de vragenlijst die voor deze rapportage aan leidinggevenden is voorgelegd, zijn een groot aantal vragen uit de monitor van 2014 opgenomen. Dit maakt het mogelijk de resultaten met voorgaande jaren te vergelijken. In de monitor 2014 is niet besproken of de data representatief zijn

en hoe de schoollocaties zijn verdeeld naar schoolgrootte, denominatie of provincie. Desondanks zullen resultaten uit 2015 in deze rapportage in zekere mate met de uitkomsten van de monitor 2014 worden vergeleken omdat meer dan de helft van alle locaties in het voortgezet onderwijs zijn geïnterviewd voor de monitor 2014 en een dergelijk hoge respons de kans groot maakt dat de respons representatief is voor de totale onderzoekspopulatie. In hoofdstuk 2 wordt regelmatig verwezen naar percentages uit 2014 en eerder, waarmee we verwijzen naar het onderzoek van Van Grootheest et al. (2014).

1.4 Leeswijzer

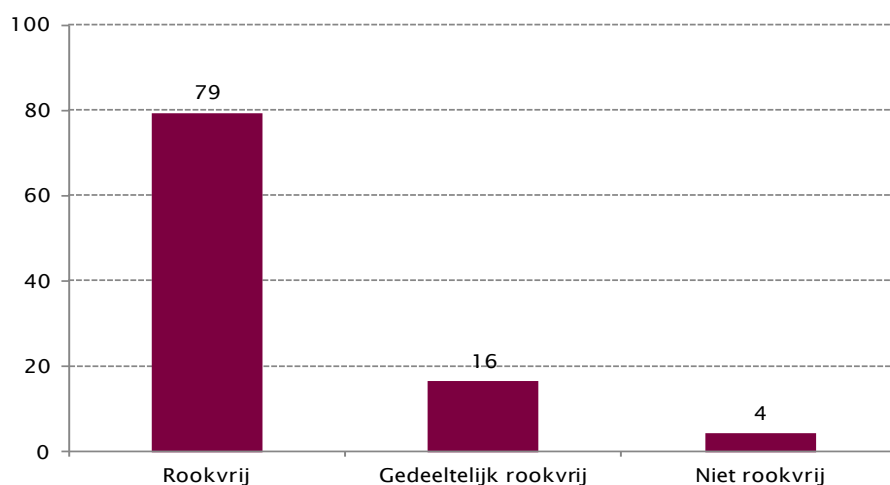
In hoofdstuk 2 worden de resultaten beschreven met betrekking tot het primair onderwijs (paragraaf 2.1), het voortgezet onderwijs (2.2) en het middelbaar beroepsonderwijs (paragraaf 2.3). In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste resultaten samengevat en worden mogelijke beleidsimplicaties beschreven.

2. Resultaten

2.1 Rookvrije schoolterreinen in het primair onderwijs

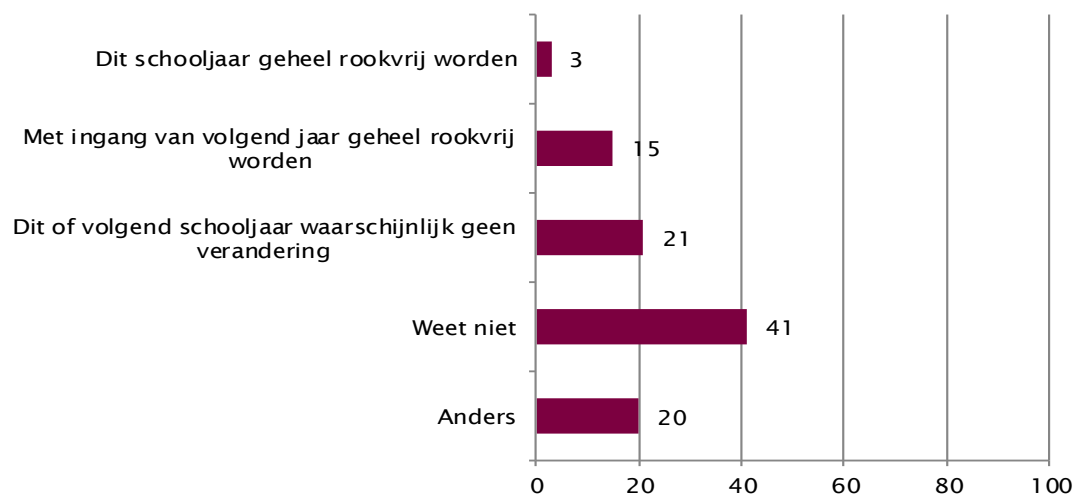
De eerste figuur geeft de mate weer waarin het schoolterrein van de ondervraagde locatie rookvrij is. De resultaten zijn weergegeven in figuur 2.1.1. Ongeveer vier op de vijf scholen in het primair onderwijs geven aan volledig rookvrij te zijn. Op vier procent van de schoolterreinen mag op alle plekken van het schoolterrein worden gerookt.

Figuur 2.1.1 In hoeverre is het schoolplein rookvrij? (in procenten, n=397)

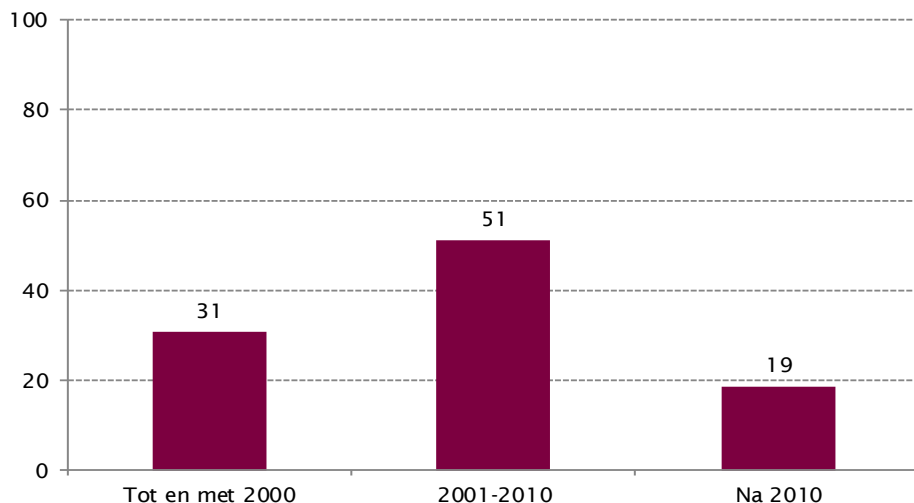
Schoolleiders die aangaven dat hun schoolterrein gedeeltelijk of niet rookvrij is, werd gevraagd welke verwachting zij hebben over het rookvrij maken van het schoolterrein. Ruim 40 procent geeft aan geen inschatting te kunnen maken. Zo'n 20 procent voorziet dat in het huidige en volgende schooljaar de situatie niet verandert. Schoolleiders die voor de categorie 'anders, namelijk' kozen, gaven in de meeste gevallen aan dat op het schoolterrein een plek aanwezig is waar mag worden gerookt, maar dat die plek niet zichtbaar is voor de leerlingen.

Figuur 2.1.2 Verwachting van het rookvrij maken van het schoolterrein (in procenten, n=82)

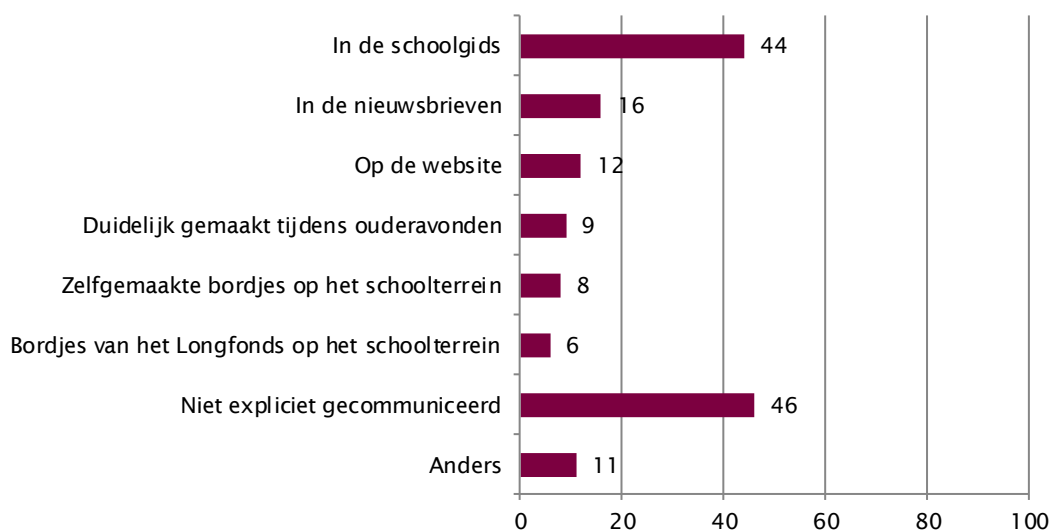
Bijna een derde van de scholen in het primair onderwijs met een rookvrij schoolterrein geeft aan dat het schoolterrein al meer dan vijftien jaar rookvrij is. Ongeveer de helft geeft aan dat het schoolplein tussen 2001 en 2010 rookvrij is geworden.

Figuur 2.1.3 Sinds welk jaar is het schoolterrein rookvrij? (in procenten, n=315)

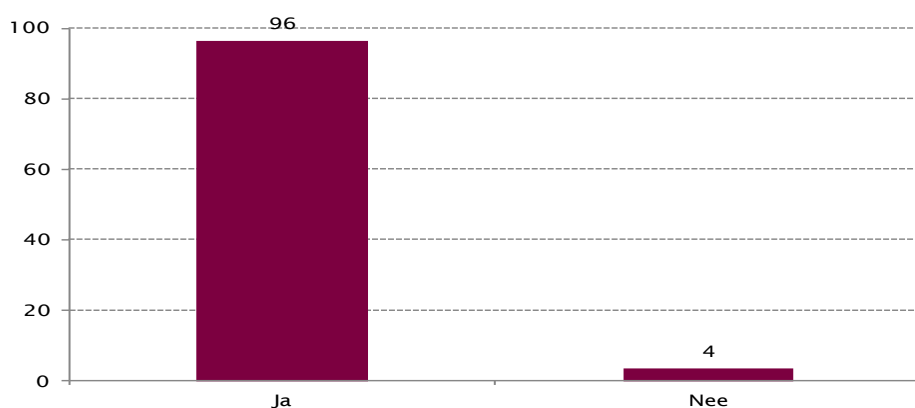
Van de scholen in het primair onderwijs die een rookvrij schoolterrein hebben, geeft bijna de helft aan dit niet expliciet kenbaar te maken. De schoolgids is de meest genoemde wijze waarop duidelijk wordt gemaakt dat het schoolterrein volledig rookvrij is, zie figuur 2.1.4.

Figuur 2.1.4 Wijze waarop duidelijk gemaakt wordt dat het schoolterrein volledig rookvrij is, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=315)

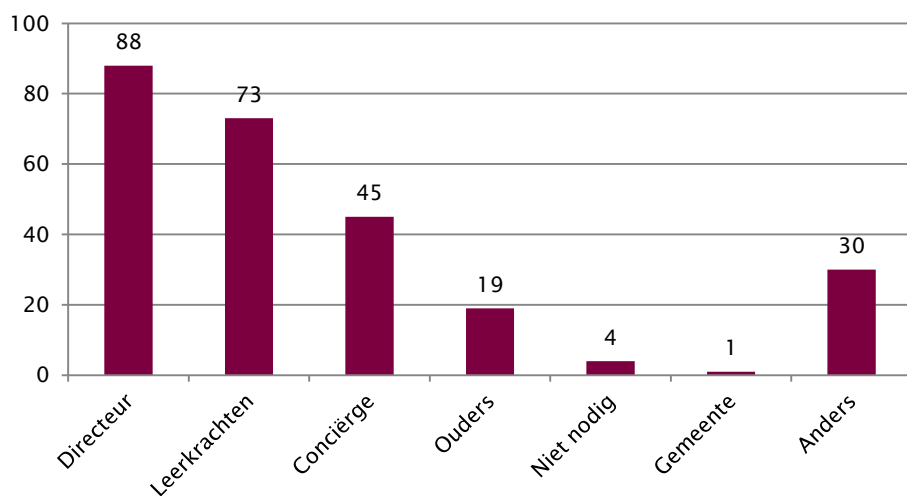
Op de vraag of ouders van leerlingen en/of medewerkers van de school in het primair onderwijs zich aan het niet roken op het rookvrije schoolterrein houden, geven de meeste ondervraagde scholen aan dat zij zich hier aan houden (figuur 2.1.5). Van de 315 deelnemende scholen in het primair onderwijs die een rookvrij schoolterrein hebben, geven twaalf scholen aan dat zij zich hier niet aan houden. De meest genoemde reden op de vraag waarom zij zich hier niet aan houden, is dat gewoontes van mensen lastig zijn te doorbreken. Vanwege het kleine aantal scholen kunnen hier geen verdere conclusies aan worden verbonden.

Figuur 2.1.5 Houden (ouders van) leerlingen en/of medewerkers zich aan het rookverbod op het schoolterrein? (in procenten, n=315)

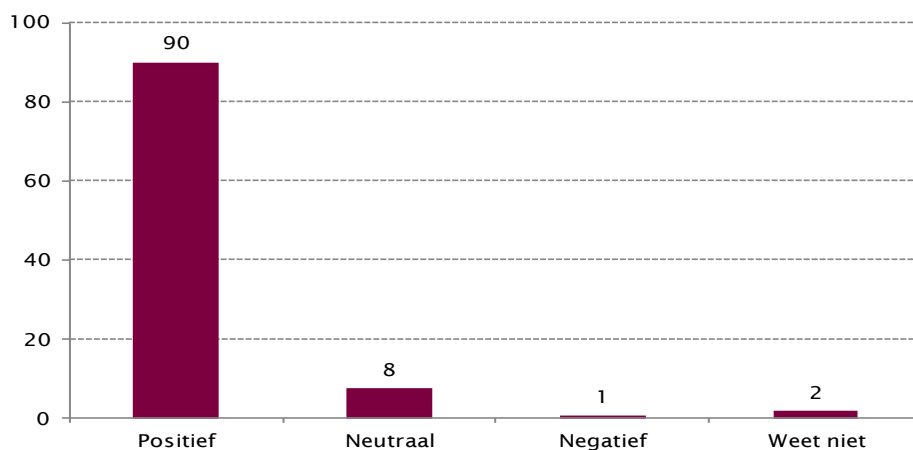
Op de vraag wie verantwoordelijk is voor de naleving van het rookvrije schoolterrein, geven de meeste schoolleiders aan dat deze verantwoordelijkheid binnen de school ligt. De schoolleider is in de meeste gevallen verantwoordelijk. Een deel van de verantwoordelijkheid wordt door bijna twintig procent bij de ouders gelegd, zie figuur 2.1.6.

Figuur 2.1.6 Wie is verantwoordelijk voor de naleving van het rookvrije schoolterrein? Meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=315)

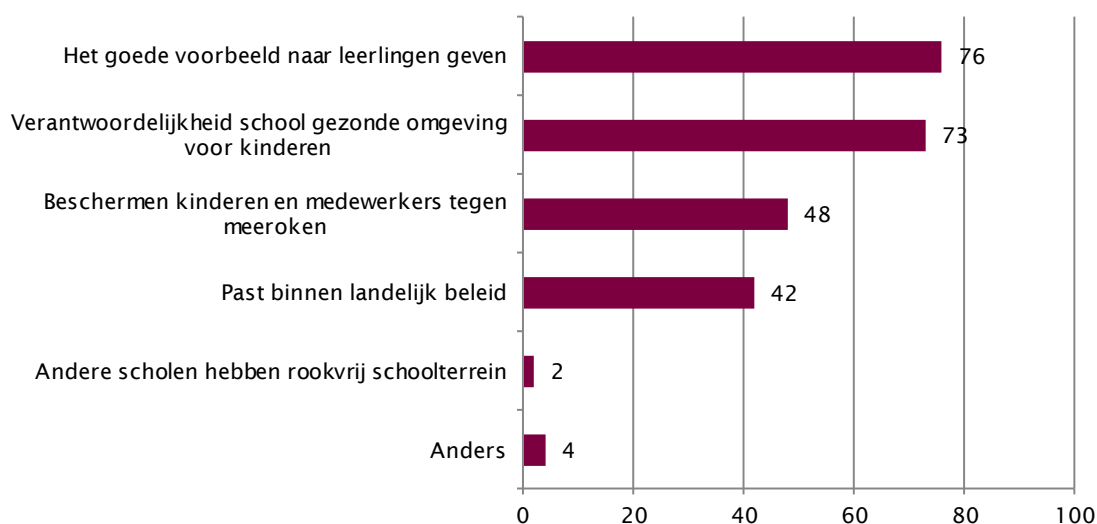
De meeste scholen in het primair onderwijs geven aan positief te staan tegenover het rookvrij maken van het schoolterrein, zie figuur 2.1.7.

Figuur 2.1.7 Houding van de school tegenover het rookvrij maken van het schoolterrein in het primair onderwijs (in procenten, n=397)

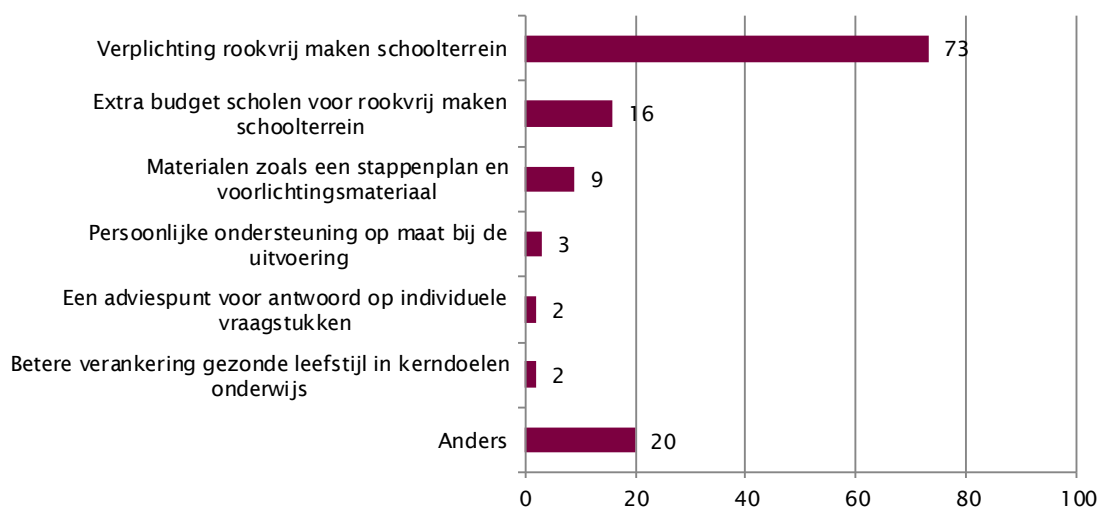
De voornaamste reden om het schoolterrein in het primair onderwijs rookvrij te maken, is om aan kinderen het goede voorbeeld te geven door niet te roken. Ook de verantwoordelijkheid van de school voor het bieden van een gezonde leeromgeving is een belangrijke motief. Externe factoren, zoals landelijk beleid en andere scholen, spelen een minder belangrijke rol. Figuur 2.1.8 laat de bijbehorende percentages zien.

Figuur 2.1.8 Redenen om als school in het primair onderwijs het schoolterrein geheel rookvrij te maken, meerdere antwoorden mogelijk, (in procenten, n=397)

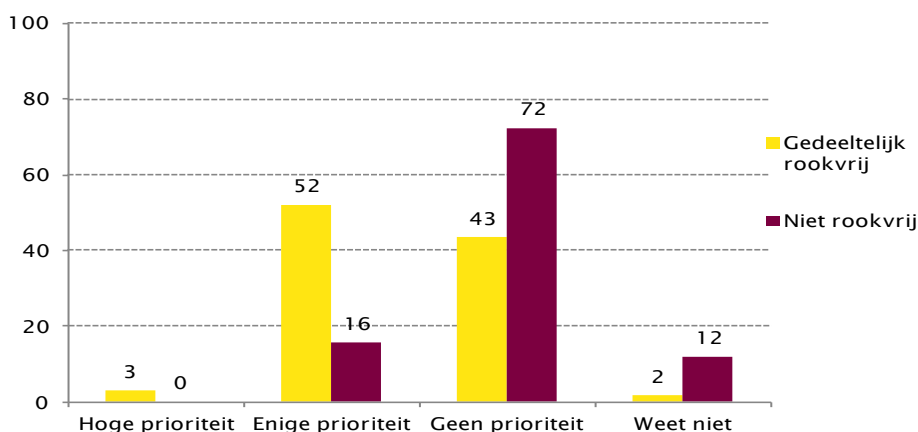
Figuur 2.1.9 laat zien welke maatregelen of ondersteuningsvormen zouden helpen bij het realiseren van een rookvrij schoolplein voor scholen die geen rookvrij schoolterrein hebben. Het verplichten aan scholen dat hun schoolterrein rookvrij wordt, is door schoolleiders het meest genoemd.

Figuur 2.1.9 Maatregelen of ondersteuningsvormen die zouden helpen bij het rookvrij maken van het schoolplein. Meer antwoorden mogelijk, (in procenten, n=82)

Scholen in het primair onderwijs die een gedeeltelijk of geen rookvrij schoolplein hebben, is gevraagd in hoeverre het rookvrij maken van het schoolterrein prioriteit heeft. Het lijkt erop dat scholen met een gedeeltelijk rookvrij schoolterrein hier vaker prioriteit aan willen geven dan scholen zonder rookvrije schoolterreinen, zie figuur 2.1.10. Vanwege het kleine aantal scholen die niet rookvrij zijn, kunnen hier geen harde conclusies aan worden verbonden.

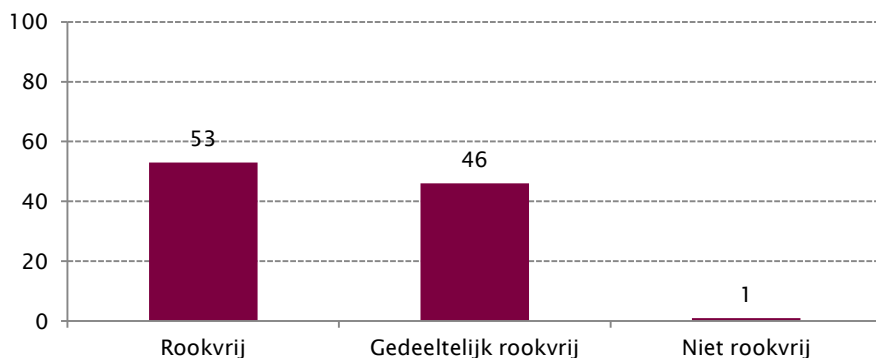
Figuur 2.1.10 Mate waarin het rookvrij maken van het schoolterrein prioriteit heeft op scholen met een gedeeltelijk of geen rookvrij schoolterrein (in procenten, n=82)

2.2 Rookvrije schoolterreinen in het voortgezet onderwijs

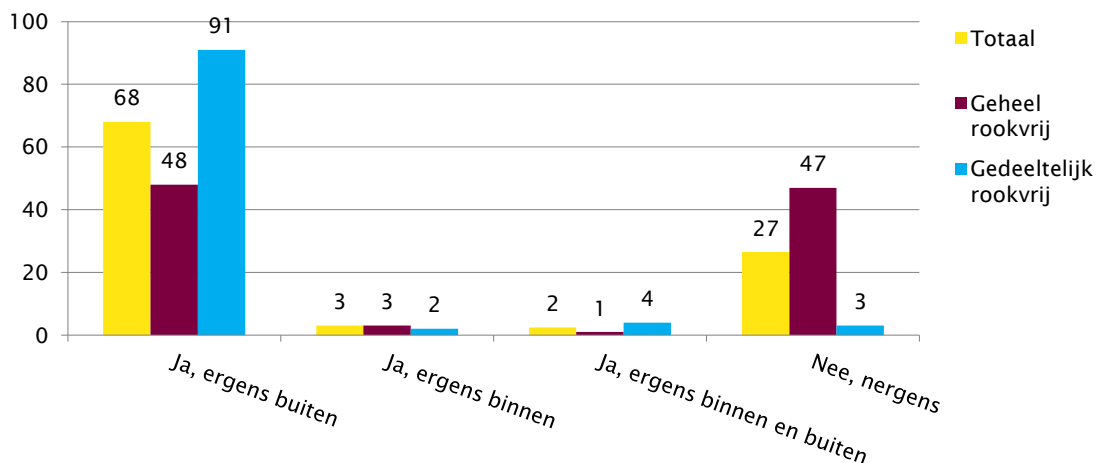
Figuur 2.2.1 laat zien hoeveel locaties een al dan niet geheel rookvrij schoolterrein hebben. Meer dan de helft van de schoollocaties is geheel rookvrij. Ten opzichte van voorgaande jaren kan worden gesteld dat het aandeel geheel rookvrije schoolterreinen stijgt. Op dit moment geeft 53 procent van de leidinggevendenden aan dat het schoolterrein geheel rookvrij is. In 2014 was dit percentage 48 procent en in 2012 26 procent. Twee van de 329 schoolleiders geven aan dat hun terrein geheel niet rookvrij is.

Figuur 2.2.1 In hoeverre is het schoolplein rookvrij? (in procenten, n=329)

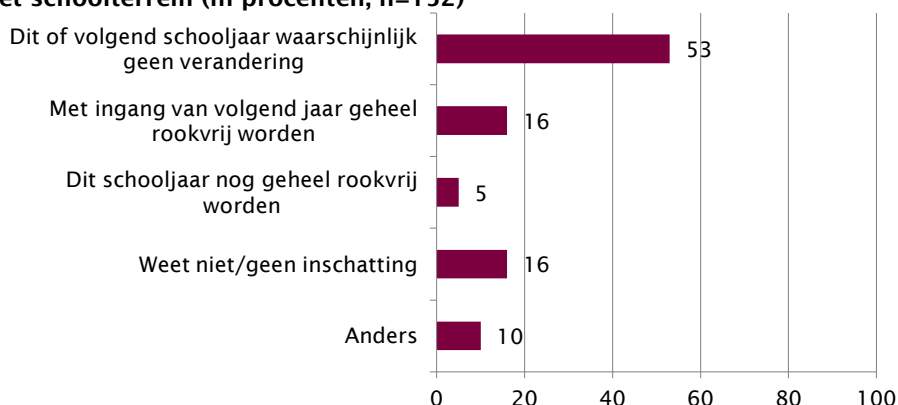
Aan alle leidinggevendenden is gevraagd of hun schoollocatie een plek hebben waar het personeel mag roken (zie figuur 2.2.2). Bijna 70 procent geeft aan dat personeel ergens buiten mag roken en op ruim een kwart van de schoollocaties is nergens een plek voor rokend personeel beschikbaar. Ten opzichte van 2014 laten deze cijfers een positieve verandering zien: in 2014 gaf 72 procent aan dat personeel buiten kan roken en antwoordde 19 procent van de ondervraagde schoollocaties dat personeel nergens mag roken. Wanneer een onderscheid tussen locaties met een gedeeltelijk en geheel rookvrij schoolterrein wordt gemaakt, valt op dat de percentages sterk verschillen. Op bijna de helft van de geheel rookvrije schoollocaties mag nergens door personeel gerookt worden, van de gedeeltelijk rookvrije schoolterreinen geeft 3 procent aan dat personeel nergens kan roken. Ruim 90 procent van de gedeeltelijk rookvrije ondervraagde schoollocaties geeft aan dat personeel op een plek buiten mag roken. Dit percentage is aanzienlijk lager bij geheel rookvrije locaties: 48 procent heeft een plek buiten waar personeel mag roken.

Figuur 2.2.2 Is er een plek waar medewerkers mogen roken op locaties met een geheel of gedeeltelijk schoolterrein? (in procenten, n=329)

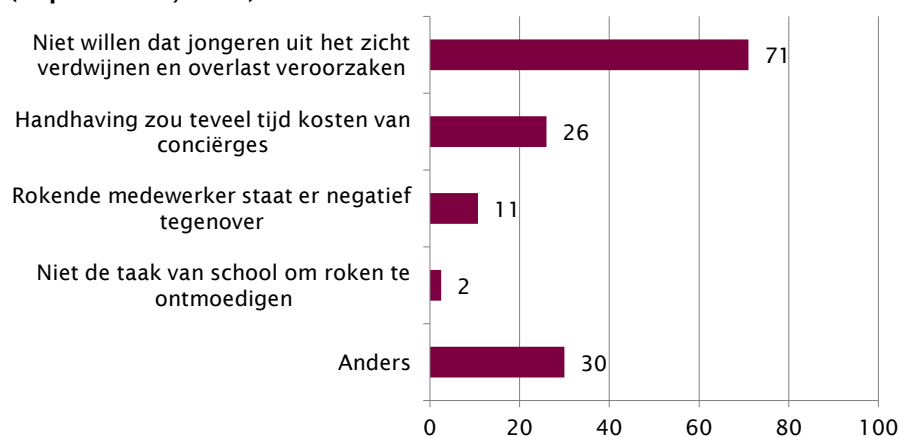
In figuur 2.2.3 staat weergegeven wat het voornemen van scholen met een gedeeltelijk rookvrij schoolterrein is met betrekking tot het rookvrij maken van hun terrein. Ruim de helft van de ondervraagde schoollocaties geeft aan dat dit of volgend schooljaar waarschijnlijk geen verandering zal komen, het schoolterrein blijft gedeeltelijk rookvrij. Een vijfde van de leidinggevendenden geeft aan dat de school het voornemen heeft om het schoolterrein geheel rookvrij te maken. 16 procent geeft aan dit volgend schooljaar van plan te zijn, vijf procent zegt nog dit schooljaar geheel rookvrij te worden. De percentages verschillen vrijwel niet ten opzichte van de percentages in 2014.

Figuur 2.2.3 Voornemen van gedeeltelijk rookvrije school tot het geheel rookvrij maken van het schoolterrein (in procenten, n=152)

Aan leidinggevendenden die aangaven dit en komend schooljaar geen (geheel) rookvrij schoolterrein te zullen hebben, is gevraagd wat hiervoor de redenen zijn. Verreweg de meest genoemde reden (71 procent) is dat scholen niet willen dat jongeren uit het zicht verdwijnen, buiten het schoolterrein gaan roken en zo overlast veroorzaken. Een kwart van de scholen geeft aan voor handhaving van het rookverbod tijd tekort te komen. Een aantal leidinggevendenden gaf andere redenen op voor het niet overgaan op een geheel rookvrij schoolterrein, zoals het hebben van een plek om te roken voor alleen de medewerkers, al dan niet buiten het zicht van leerlingen. In voorgaande jaren was het veroorzaken van overlast ook de voornaamste reden om niet op korte termijn op een geheel rookvrij schoolterrein over te gaan. Toch lijkt het erop dat het overlastaspect steeds zwaarder gaat wegen: een groter aantal leidinggevendenden van gedeeltelijk rookvrije locaties geeft aan geen overlast te willen veroorzaken.

Figuur 2.2.4 Redenen waarom de school op dit moment en het volgende schooljaar niet overgaat op een gedeeltelijk of geheel rookvrij schoolterrein, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=76)

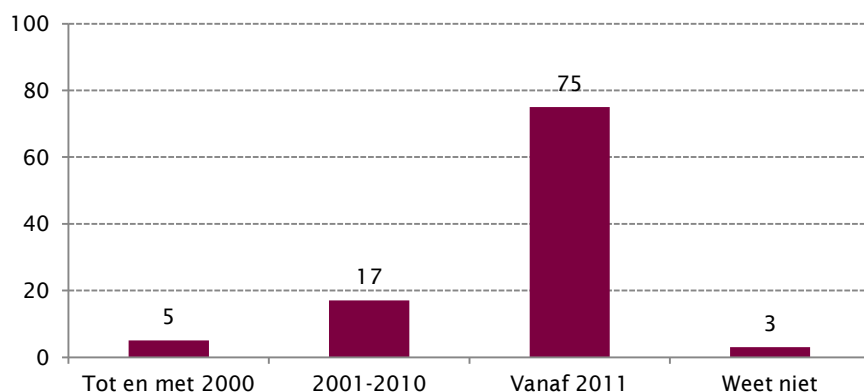
In figuur 2.2.5 is weergegeven welke maatregelen scholen met een gedeeltelijk rookvrij terrein hebben rondom het rookbeleid. Bijna 60 procent van de ondervraagde locaties met een gedeeltelijk rookvrij schoolterrein geeft aan dat er een afgebakende plek is waar mag worden gerookt. Ongeveer 40 procent zegt dat leerlingen vanaf een bepaalde leeftijd mogen roken. Slechts 4 procent zegt geen duidelijk rookbeleid te hebben. Het lijkt erop dat scholen met gedeeltelijk rookvrije terreinen vaak wel de nodige maatregelen treffen rondom de kaderstelling en uitvoering van het rookbeleid. 20 leidinggevendenden noemden (nog) een andere situatie: het werd vaak aangegeven dat leerlingen met toestemming van de ouders, al dan niet met rokerspas, mochten roken. Ook werd een aantal keer gezegd dat leerlingen in plaats van naar leeftijd, naar (klas)niveau wel of niet mogen roken.

Figuur 2.2.5 Situaties omtrent rookbeleid van scholen met een gedeeltelijk rookvrij schoolterrein, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=152)

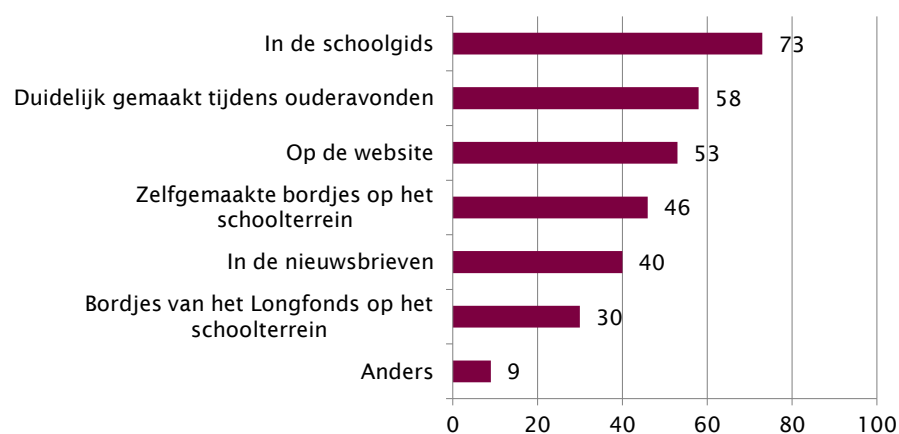
Van de locaties met een geheel rookvrij schoolterrein, geeft drie kwart aan dat dit na 2011 rookvrij is geworden (zie figuur 2.2.6). Voor 2000 was 5 procent van de locaties geheel rookvrij. In 2014 werden vergelijkbare percentages gerapporteerd. Verschillen ten opzichte van vorig jaar kunnen worden verklaard doordat leidinggevendenden in 2014 gevraagd werd om het precieze jaartal te noemen. In de vragenlijst van dit jaar konden leidinggevendenden kiezen uit een van de vier onderstaande categorieën. Dit sluit niet uit dat in gerapporteerde jaartallen in 2014 inconsistenties zijn, in vergelijking met 2015.

Figuur 2.2.6 Sinds welk jaar is het schoolterrein volledig rookvrij? (In procenten, n=175)

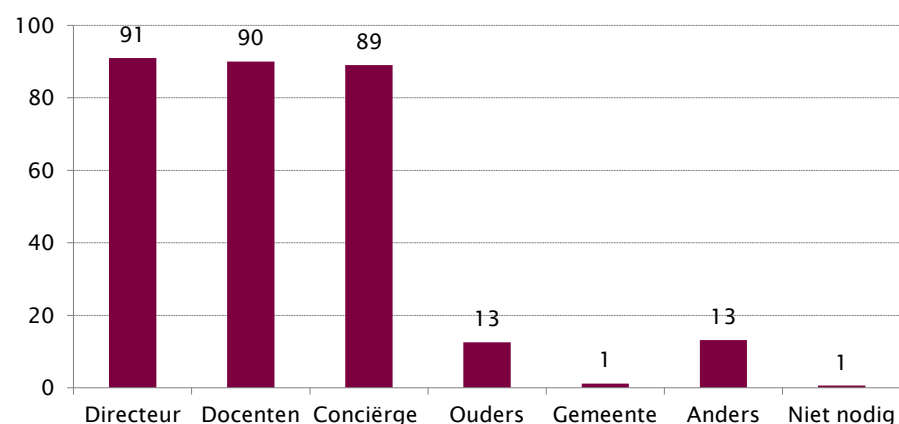
Aan leidinggevenden van geheel rookvrije schoollocaties is gevraagd of op de locatie expliciet duidelijk wordt gemaakt dat het schoolterrein volledig rookvrij is. Bijna twee derde geeft aan dat dit wel het geval is. Aan deze locaties is vervolgens gevraagd op welke wijze de school dit duidelijk maakt (zie figuur 2.2.7). Op bijna drie kwart van de scholen wordt in de schoolgids vermeld dat de schoollocatie geheel rookvrij is. Deze communicatiewijze bleek ook in voorgaande jaren het meest populair te zijn. De meerderheid van de ondervraagde locaties geeft aan dat hier tijdens ouderavonden over wordt gecommuniceerd en ruim de helft van de rookvrije schoollocaties vermeldt dit op hun website. Gemiddeld worden per ondervraagde locatie ruim drie manieren genoemd waarop zij het rookverbod duidelijk maken. Het blijkt dat scholen op meerdere manieren naar leerlingen, medewerkers, leerlingen en ouders communiceren over het geheel rookvrij schoolterrein. Locaties die (ook) op een andere wijze communiceren over het rookvrije schoolterrein, gaven vaak aan dit via mentorlessen te doen.

Figuur 2.2.7 Wijze waarop duidelijk gemaakt wordt dat het schoolterrein volledig rookvrij is, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=113)

In figuur 2.2.8 wordt weergegeven wie verantwoordelijkheid draagt voor de naleving van het geheel rookvrije schoolterrein. Ongeveer 90 procent van de schoollocaties geeft aan dat de zorg voor de naleving van het rookvrije terrein binnen de school ligt: bij de directeur, docenten en conciërge. Veel locaties die 'anders' noemden, gaven aan dat alle medewerkers deze verantwoordelijkheid dragen, niet alleen de directeur, docenten en conciërge.

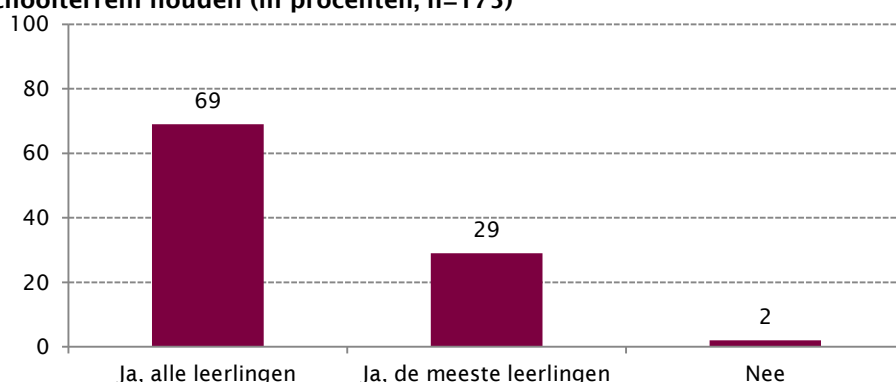
Figuur 2.2.8 Wie is verantwoordelijk voor de naleving van het geheel rookvrij schoolterrein? Meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=175)

Aan scholen met een geheel rookvrij terrein is gevraagd of leerlingen (figuur 2.2.9) en medewerkers (figuur 2.2.11) zich aan het niet roken houden en, indien dit niet (altijd) het geval is, waarom zij zich hier niet aan houden (figuur 2.2.10).

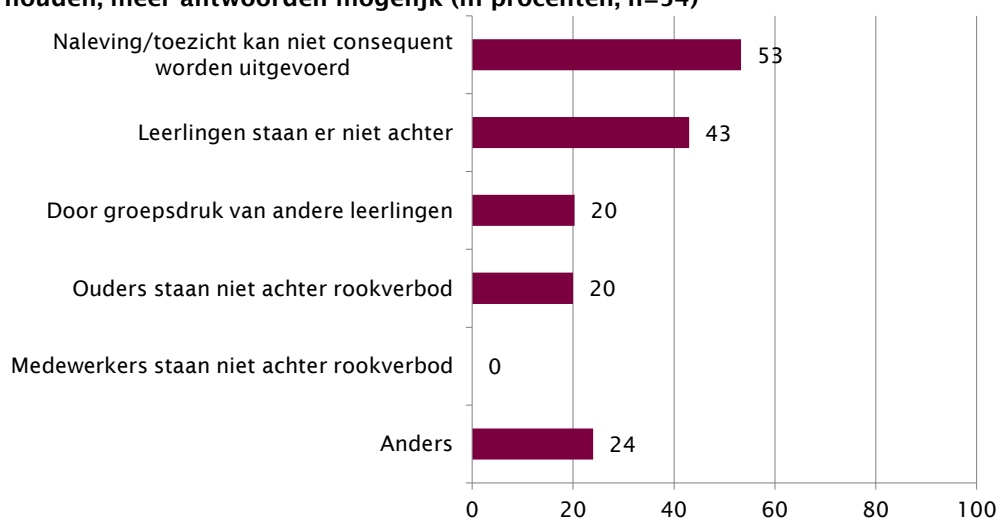
Bijna 70 procent van de leerlingen houdt zich aan het niet roken op de schoollocatie en bijna 30 procent van de ondervraagde locaties geeft aan dat de meeste leerlingen zich hier aan houden. Ten opzichte van 2014 is dit een positieve ontwikkeling: in 2014 gaf de helft aan dat leerlingen zich aan het niet roken op de schoollocatie houden en op bijna de helft van de locaties hielden de meeste leerlingen zich aan het rookbeleid.

Figuur 2.2.9 Mate waarin leerlingen zich aan het niet roken op het geheel rookvrij schoolterrein houden (in procenten, n=175)

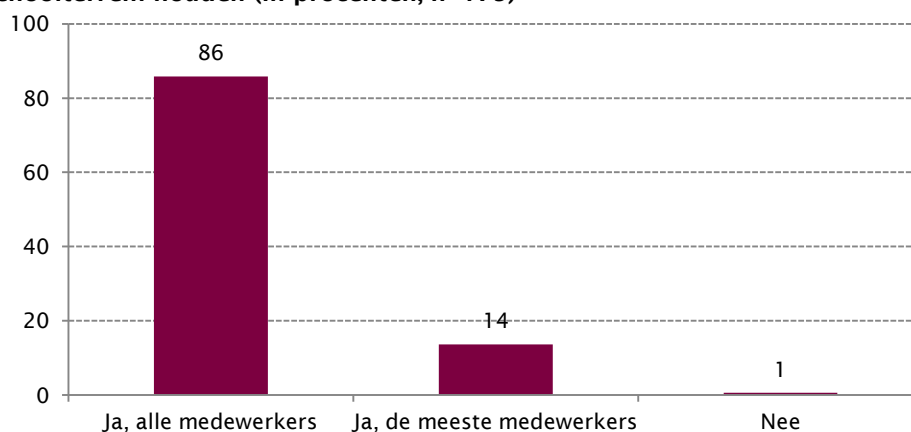
Ruim de helft van de ondervraagde locaties die aangaven dat leerlingen zich niet (allemaal) aan het rookverbod houden, geeft hiervoor als reden aan dat het toezicht op de naleving van het rookbeleid niet consequent kan worden uitgevoerd. Een andere veelgenoemde reden is dat leerlingen niet achter het rookverbod staan (43 procent). Dit waren in 2014 ook de meest genoemde redenen dat leerlingen zich niet aan het rookverbod houden. 13 locaties geven een andere reden op. Genoemd wordt dat leerlingen het toch gewoon proberen, het pubergedrag is en ze stoer willen zijn, of dat ze net binnen of buiten het terrein gaan staan.

Figuur 2.2.10 Redenen waarom leerlingen zich niet aan het geheel rookvrij schoolterrein houden, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=54)

Medewerkers lijken zich vaker aan het niet roken op hun schoollocatie te houden dan leerlingen. Uit figuur 2.2.11 blijkt dat 86 procent van de ondervraagde schoollocaties aangeeft dat alle medewerkers zich aan het rookverbod houden. Dit duidt op een stijging ten opzichte van 2014, toen ongeveer drie kwart van de medewerkers zich aan het niet roken op het geheel rookvrij schoolterrein hield.

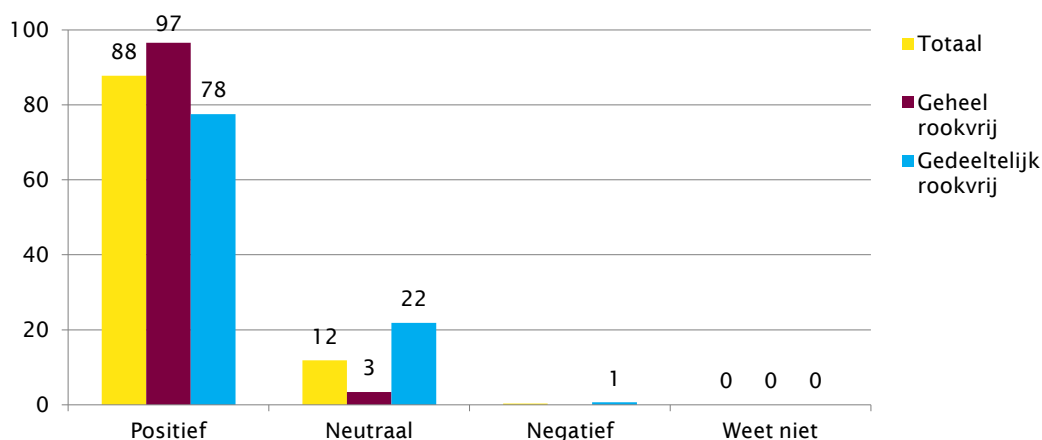
Figuur 2.2.11 Mate waarin medewerkers zich aan het niet roken op het geheel rookvrij schoolterrein houden (in procenten, n=175)

Ook aan leidinggevenden die aangaven dat medewerkers zich niet (allemaal) aan het rookverbod op het schoolterrein houden, is gevraagd wat hier de redenen voor zijn. Vanwege het lage aantal (op slechts 25 scholen houden niet alle medewerkers zich aan het rookverbod) zijn de resultaten niet in een figuur weergegeven. Het lijkt erop dat vooral de gewoontes, met name de rookverslaving, lastig te doorbreken zijn. In 2014 was dit ook de meest genoemde reden voor het niet naleven van het rookverbod door medewerkers. Andere redenen die genoemd werden waren dat medewerkers buiten het zicht van leerlingen roken, al dan niet toegestaan door de school.

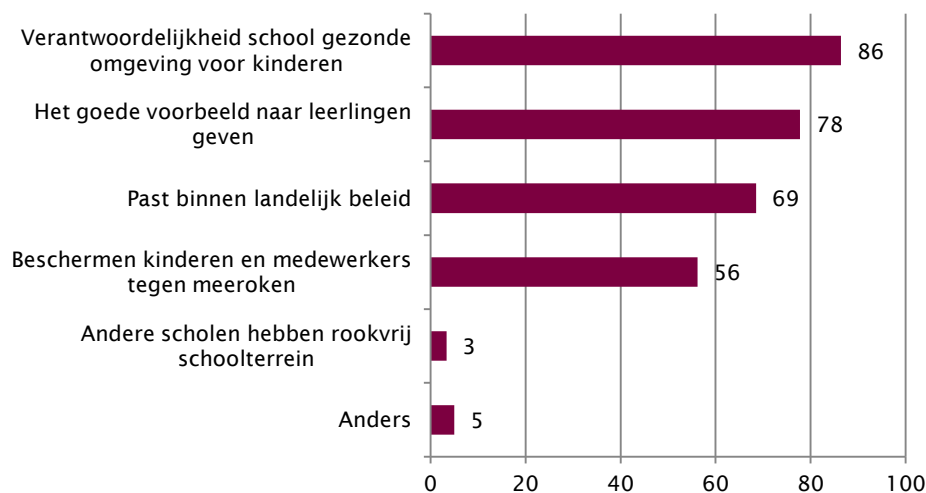
In figuur 2.2.12 is weergegeven wat de algemene houding van scholen is ten aanzien van het rookvrij maken van het schoolterrein. Van alle schoollocaties geeft 88 procent aan hier een positieve houding tegenover te hebben, een stijging ten opzichte van 2014 en in lijn met de steeds positievere houding die tussen 2012 en 2014 werd geconstateerd. Het aantal scholen dat in 2015 een negatieve houding heeft is nihil. Als het onderscheid naar geheel en gedeeltelijk rookvrije scholen wordt gemaakt, blijkt dat bijna alle ondervraagden van geheel rookvrije locaties positief zijn, onder gedeeltelijk rookvrije locaties ligt dit percentage op 78 procent. Ook deze cijfers lijken een stijging ten opzichte van 2014 te ondersteunen.

Figuur 2.2.12 Houding van de school tegenover het rookvrij maken van het schoolterrein (in procenten, n=329)

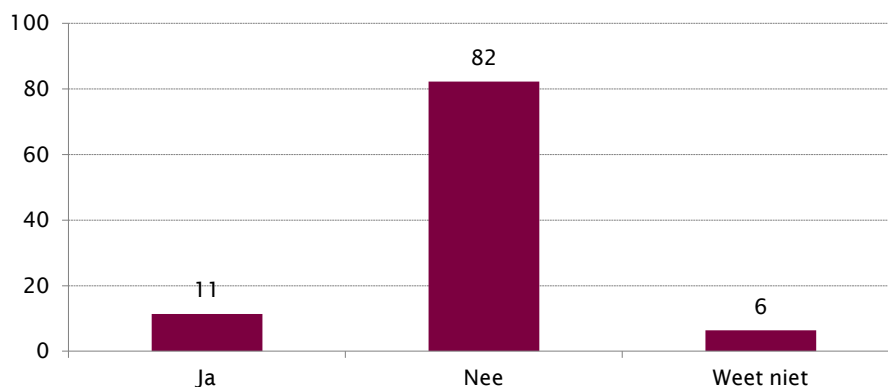
Op de vraag wat de redenen van de school zijn voor het rookvrij maken van de locatie, noemden leidinggevenden gemiddeld drie verschillende beweegredenen. De voornaamste reden om het schoolterrein geheel rookvrij te maken, is de verantwoordelijkheid die de school draagt voor het creëren van een gezonde omgeving voor leerlingen (86 procent). Bovendien geeft ruim drie kwart aan het goede voorbeeld naar leerlingen te willen geven. Bijna 70 procent geeft aan dat het past binnen het landelijk beleid om roken te ontmoedigen. Deze drie redenen werden in 2014 ook het vaakst door leidinggevenden als reden genoemd om het schoolterrein volledig rookvrij te maken.

Figuur 2.2.13 Redenen van geheel rookvrije locaties om het schoolterrein volledig rookvrij te maken, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=175)

Aan scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben, is gevraagd of zij bij de realisatie van het rookvrije terrein hulp hebben gekregen van externe organisaties zoals GGD of het Longfonds. Slechts 11 procent, dat zijn 20 schoollocaties, geeft aan dit te hebben gekregen. Aan hen zijn nog drie vragen voorgelegd over de hulp die zij hebben gehad. Vanwege het lage aantal respondenten is besloten om deze resultaten te benoemen, maar niet in figuren weer te geven.

Figuur 2.2.14 Hebben externe organisaties de school geholpen bij de realisatie van het geheel rookvrije schoolterrein? (In procenten, n=175)

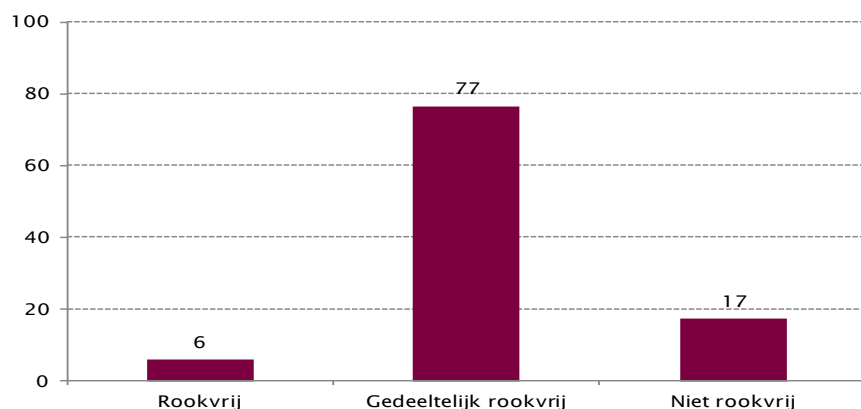

Gemiddeld hebben scholen van twee organisaties per locatie hulp gehad. De GGD is door 16 van de 20 schoollocaties aangegeven als externe organisatie waar hulp van is ontvangen. Zeven scholen noemen het Longfonds en zes scholen geven aan dat zij van een Gezonde School-adviseur hulp hebben ontvangen. Op de vraag waarmee de school externe hulp heeft gekregen, noemen twaalf scholen het agenderen van het rookvrij schoolterrein, acht scholen het creëren van draagvlak bij medewerkers en kregen acht scholen hulp bij het creëren van draagvlak bij leerlingen voor het rookvrij schoolterrein. De externe hulp wordt over het algemeen positief gewaardeerd; vijf scholen waardeerden de hulp als zeer positief en vier scholen waardeerden de hulp neutraal.

2.3 Rookvrije schoolterreinen in het middelbaar beroepsonderwijs

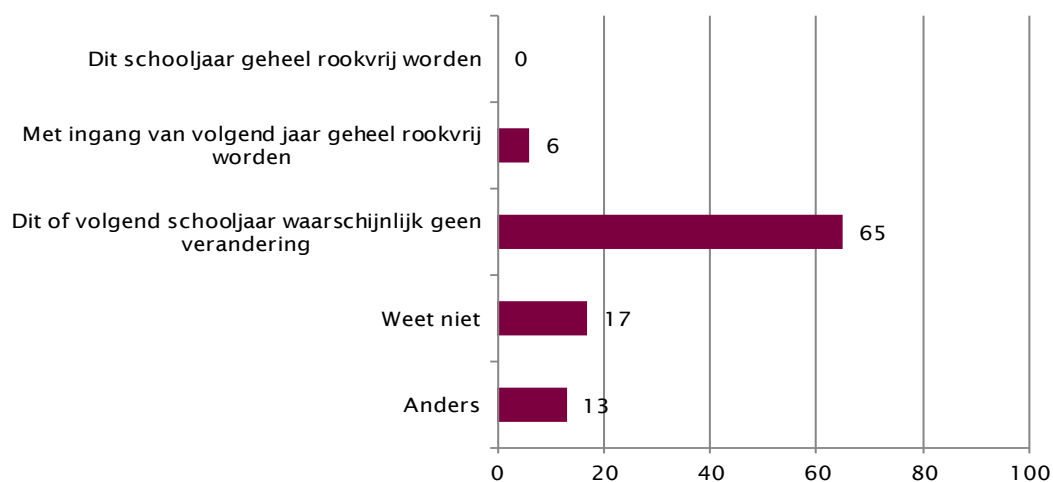
In figuur 2.3.1 is weergegeven in hoeverre het schoolterrein rookvrij is. Slechts elf schoollocaties (zes procent) in de onderzoeksgroep geven aan een rookvrij schoolterrein te hebben. Vragen in deze paragraaf die specifiek bedoeld zijn voor deze scholen in het middelbaar beroepsonderwijs, worden ondanks het kleine aantal toch in de figuren weergegeven (de figuren 2.3.3, 2.3.4 en 2.3.6). In deze figuren worden absolute aantallen in plaats van percentages gepresenteerd. De meeste schoollocaties in het middelbaar beroepsonderwijs hebben gedeeltelijk rookvrije schoolterreinen. Ongeveer één op de zes scholen geeft aan geheel niet rookvrij te zijn.

Figuur 2.3.1 In hoeverre is het schoolplein rookvrij? (In procenten, n=183)

Respondenten die aangaven dat hun schoolterrein gedeeltelijk of niet rookvrij is, werd gevraagd welke verwachting zij hebben ten aanzien van het rookvrij maken van het schoolterrein. Het merendeel geeft aan dat het beleid op het gebied van rookvrije schoolterreinen binnen de komende twee schooljaren niet zal veranderen.

Figuur 2.3.2 Verwachting van het rookvrij maken van het schoolterrein (in procenten, n=172)

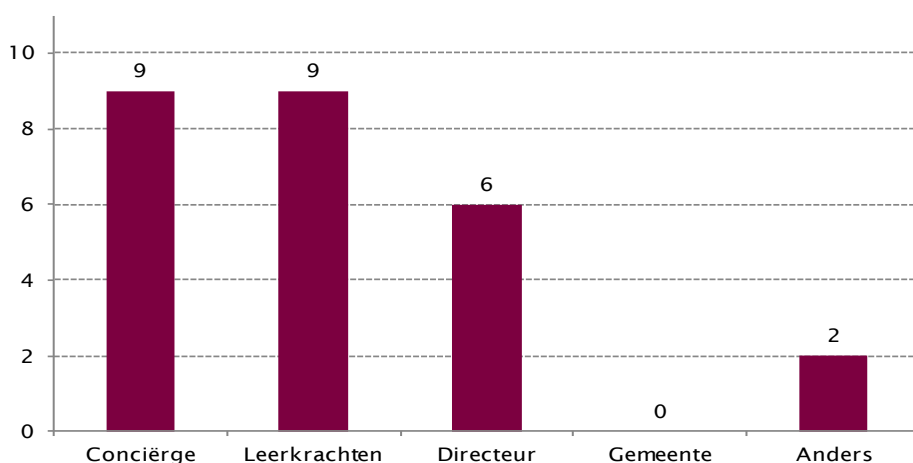
Van de 183 schoollocaties in het middelbaar beroepsonderwijs blijken elf locaties een volledig rookvrij schoolterrein te hebben. Op de vraag sinds welk jaar het schoolterrein geheel rookvrij is, geven alle 11 scholen aan dat dit pas vanaf 2010 in is gegaan (niet in figuur). In figuur 2.3.3 wordt in absolute aantallen weergegeven hoe deze scholen kenbaar maken dat hun schoolterrein volledig rookvrij is. De schoolgids is een veelgebruikt medium, evenals ouderavonden.

Figuur 2.3.3 Wijze waarop duidelijk gemaakt wordt dat het schoolterrein volledig rookvrij is, meer antwoorden mogelijk (in aantallen, n=11)

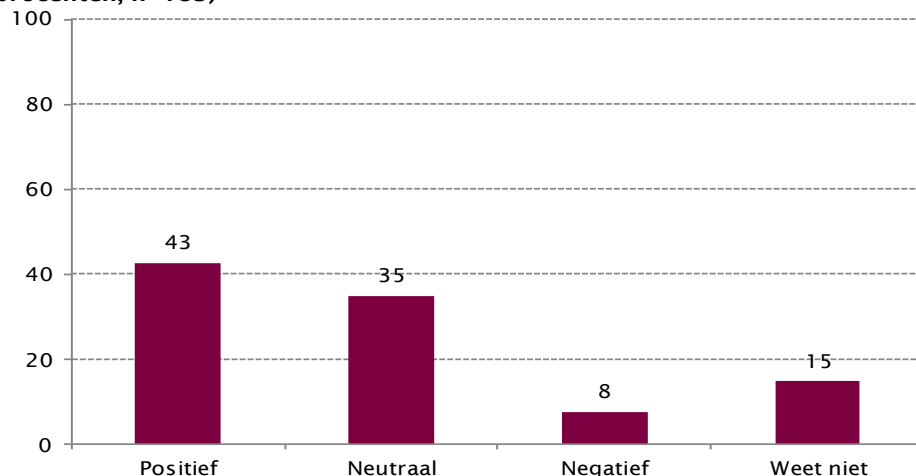
Tien van de elf scholen geven aan dat leerlingen en/of medewerkers zich houden aan het rookverbod op hun schoolterrein (niet in figuur). Het merendeel van de elf ondervraagde scholen in het middelbaar beroepsonderwijs die geheel rookvrij zijn, geeft aan dat de conciërge en leerkrachten de meeste verantwoordelijkheid dragen voor het naleven van deze regel. Figuur 2.3.4 laat deze resultaten in absolute aantallen zien.

Figuur 2.3.4 Wie is verantwoordelijk voor de naleving van het rookvrije schoolterrein? Meer antwoorden mogelijk (in aantallen, n=11)

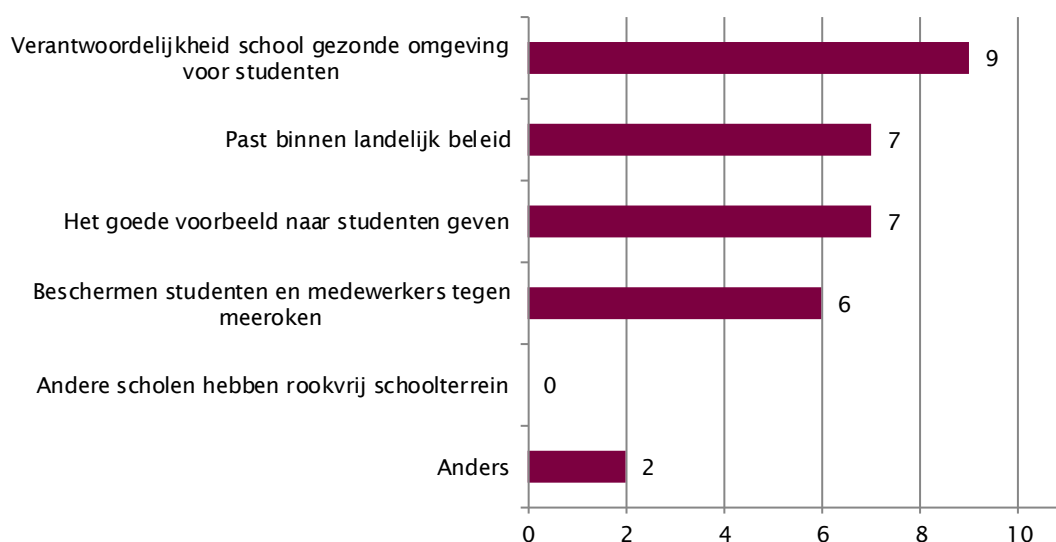
Alle respondenten in het middelbaar beroepsonderwijs is gevraagd hoe hun school staat tegenover het rookvrij maken van het schoolterrein. Ruim 40 procent geeft aan een positieve houding te hebben, een derde zegt hier neutraal in te zijn, zie figuur 2.3.5.

Figuur 2.3.5 Houding van de school tegenover het rookvrij maken van het schoolterrein (in procenten, n=183)

De elf ondervraagde scholen die aangaven een rookvrij schoolterrein te hebben, zien de verantwoordelijkheid van de school om studenten een gezonde leeromgeving te bieden als voornaamste reden. In figuur 2.3.6 zijn de bijbehorende resultaten in absolute aantallen weergegeven.

Figuur 2.3.6 Redenen om als school in het middelbaar beroepsonderwijs het schoolterrein geheel rookvrij te maken, meer antwoorden mogelijk (in aantallen, n=11)

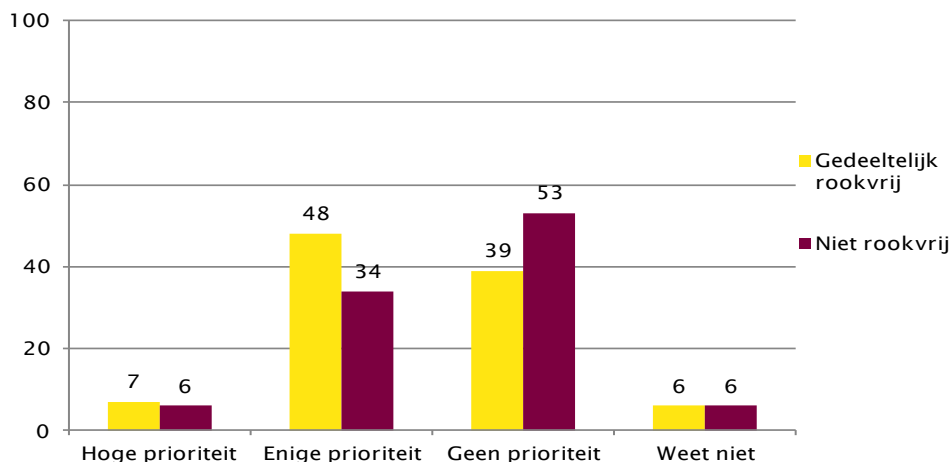
Aan scholen die op dit moment geen rookvrij schoolterrein hebben, is gevraagd welke maatregelen of ondersteuningsvormen hen zouden helpen in het rookvrij maken, zie figuur 2.3.7. De meest genoemde maatregel is het verplichten van een rookvrij schoolterrein.

Figuur 2.3.7 Maatregelen of ondersteuningsvormen die zouden helpen bij het rookvrij maken van het schoolplein in het middelbaar beroepsonderwijs, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=172)

Scholen in het middelbaar beroepsonderwijs die een gedeeltelijk of geen rookvrij schoolplein hebben, is gevraagd in hoeverre dit voor hen prioriteit heeft. Scholen met een gedeeltelijk rookvrij schoolterrein lijken meer prioriteit te geven aan het rookvrij maken van het schoolterrein dan scholen die niet rookvrij zijn, zie figuur 2.3.8

Figuur 2.3.8 Mate waarin het rookvrij maken van het schoolterrein prioriteit heeft op scholen in het middelbaar beroepsonderwijs met een gedeeltelijk of geen rookvrij schoolterrein (in procenten, n=171)

3. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Dit onderzoek had tot doel om meer zicht te bieden op de stand van zaken op het gebied van rookvrije schoolterreinen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs in 2015. De situatie in het voortgezet onderwijs is eerder in 2014 onderzocht (Van Grootheest et al., 2014).

Voor dit onderzoek hebben 397 directeuren binnen het primair onderwijs de vragenlijst ingevuld. De antwoorden zijn gewogen naar schoolgrootte, regio en denominatie. Op deze variabelen is de respons identiek aan de totale populatie. In het voortgezet onderwijs hebben 329 schoollocaties van de in totaal 1401 locaties deelgenomen. De respons is representatief naar provincie en gewogen naar vakantieregio. Van de 516 schoollocaties in het middelbaar beroepsonderwijs hebben 183 schoollocaties deelgenomen. Dat is op basis van het aantal schoollocaties een respons van 35 procent. Deze data zijn niet gewogen omdat geen achtergrondkenmerken van de totale populatie bekend zijn. Alle data zijn door DUO Onderwijsonderzoek verzameld, onder leidinggevendenden binnen hun Online Panels of uit de onderwijsdatabase.

3.1 Belangrijkste resultaten

Rookvrij schoolterrein: stand van zaken en houding

- In het primair onderwijs is 79 procent van de schoolterreinen geheel rookvrij. In het voortgezet onderwijs is 53 procent van de schoolterreinen volledig rookvrij. Dat percentage ligt met zes procent in het middelbaar beroepsonderwijs beduidend lager. Schoolterreinen in het middelbaar beroepsonderwijs zijn vooral gedeeltelijk (77%) of niet rookvrij (17%).
- Een klein aandeel van de scholen zonder volledig rookvrij schoolplein in het primair onderwijs (18%), voortgezet onderwijs (21%) en middelbaar beroepsonderwijs (6%) verwacht dat de situatie op korte termijn (komend schooljaar) verandert.
- Binnen het primair onderwijs bestaan rookvrije schoolterreinen al langer dan binnen het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs: ongeveer een derde van de rookvrije schoolterreinen in het primair onderwijs was al voor het jaar 2000 rookvrij. Dit percentage ligt op vijf procent in het voortgezet onderwijs. Alle scholen in het middelbaar beroepsonderwijs met een rookvrij schoolterrein hebben dit pas na 2010 ingevoerd.
- In het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs hebben de scholen een overwegend positieve houding tegenover het rookvrij maken van hun schoolterrein. In het middelbaar beroepsonderwijs bestaat veelal een positieve (43%) c.q. neutrale houding (35%).
- In het voortgezet onderwijs heeft ruim de helft van de geheel rookvrije locaties een plek waar de medewerkers mogen roken. Bij de realisatie van een geheel rookvrij schoolterrein heeft slechts 11 procent hulp van externe organisaties ontvangen. Scholen met een gedeeltelijk rookvrij schoolterrein hebben vaak een afgebakend gedeelte of een rookhok waar mag worden gerookt en ruim twee vijfde van de scholen geeft aan leeftijdsrestricties te hanteren bij rokende leerlingen. Deze informatie is niet in het primair onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs gevraagd.

Geheel rookvrije schoolterreinen: zichtbaarheid en naleving

- De meerderheid van de scholen met een rookvrij schoolterrein in het primair en middelbaar beroepsonderwijs maken dit niet expliciet zichtbaar. In het voortgezet onderwijs geeft juist 65% aan het rookverbod expliciet te verduidelijken. De schoolgids is in alle drie de

onderwijstypen het meest gebruikte middel om duidelijk te maken dat het schoolterrein volledig rookvrij is.

- De directeur, leerkrachten en de conciërge dragen zowel in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs als in het middelbaar beroepsonderwijs het vaakst verantwoordelijkheid voor de naleving van het rookvrije schoolterrein. De verantwoordelijkheid wordt door vrijwel alle leidinggevendenden binnen de school gelegd. Personen of instanties buiten de school, zoals ouders of de gemeente, worden door weinig locaties als verantwoordelijk beschouwd.
- Ouders, leerlingen en leerkrachten in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs houden zich over het algemeen aan het rookverbod op het rookvrij schoolterrein. In het voortgezet onderwijs geeft zo'n 30 procent aan dat dit meestal het geval is. Redenen waarom leerlingen zich niet altijd aan het rookverbod houden zijn gebrekkig toezicht en dat leerlingen er zelf niet altijd achter staan.

Motieven & wensen voor al dan niet rookvrij schoolterrein

- In het primair onderwijs en voortgezet onderwijs zijn de voorbeeldfunctie en de verantwoordelijkheid van de school voor een gezonde leeromgeving de belangrijkste redenen om het schoolterrein geheel rookvrij te maken. De verantwoordelijkheid van de school voor een gezonde leeromgeving wordt ook in het middelbaar beroepsonderwijs als voornaamste reden gegeven.
- Het verplichten van scholen om het schoolterrein geheel rookvrij te maken is, in zowel het primair onderwijs als in het middelbaar beroepsonderwijs, de meest gekozen maatregel die tot het rookvrij maken van het schoolplein zou aanzetten. Deze vraag is niet aan leidinggevendenden in het voortgezet onderwijs voorgelegd.
- In het middelbaar beroepsonderwijs heeft het rookvrij maken van het schoolterrein vaak weinig of geen prioriteit. Het lijkt dat scholen met een gedeeltelijk rookvrij schoolterrein meer prioriteit geven aan het geheel rookvrij maken van hun schoolterrein dan scholen met niet rookvrije schoolterreinen.
- De voornaamste reden van scholen met een gedeeltelijk rookvrij schoolterrein om niet op korte termijn op een geheel rookvrij schoolterrein over te gaan, is de verplaatsing van een probleem: leerlingen zullen niet minder of niet gaan roken, maar verdwijnen uit het zicht en veroorzaken overlast in de buurt omdat ze daar gaan roken. Daarnaast geeft ruim een kwart aan dat handhavingproblemen een reden zijn om niet op een geheel rookvrij terrein over te stappen.

Ontwikkeling in de tijd in het voortgezet onderwijs

- Uit de monitor 2014 bleek een positieve ontwikkeling tussen 2012 en 2014 gaande te zijn wat betreft de stand van zaken, ontwikkelingen en naleving van (geheel) rookvrije schoolterreinen. Deze stijgende lijn lijkt zich in 2015 door te zetten: meer scholen zijn geheel rookvrij, er wordt steeds minder gelegenheid gecreëerd voor medewerkers en leerlingen om te gaan roken, vanuit school lijkt een steeds positievere houding te ontstaan tegenover het rookvrij maken van het schoolterrein en het rookverbod lijkt steeds vaker door medewerkers en leerlingen te worden nageleefd.

3.2 Mogelijke beleidsimplicaties

Wanneer we de resultaten van dit onderzoek in ogenschouw nemen, kunnen we een aantal mogelijke beleidsimplicaties onderscheiden. De belangrijkste zijn hieronder kort beschreven.

- In het primair onderwijs heeft het merendeel van de scholen een volledig rookvrij schoolplein. In het voortgezet onderwijs is dit ruim de helft. Gebaseerd op het moment van het invoeren van rookvrije schoolterreinen, lijkt in het primair onderwijs de aandacht en het bewustzijn voor rookvrije schoolterrein al langer te bestaan. De prioriteit voor (volledig) rookvrije schoolterreinen in het voortgezet onderwijs lijkt toe te nemen. Het verdient aanbeveling om de aandacht te focussen op het rookvrij maken van schoolterreinen in het middelbaar beroepsonderwijs. Daar zijn niet alleen minder rookvrije schoolterreinen, maar dit lijkt daar ook minder prioriteit te krijgen.
- Zowel in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs als in het middelbaar beroepsonderwijs kan de zichtbaarheid van de rookvrije schoolterreinen worden verbeterd. Wanneer Gezonde School het belangrijk vindt dat scholen expliciet communiceren over hun rookvrije schoolterreinen, liggen daar kansen. Een betere zichtbaarheid van een geheel rookvrij schoolterrein kan een duidelijker signaal naar leerlingen en medewerkers geven en zou aan een betere naleving en handhaving van het rookverbod kunnen bijdragen. Het behoeft echter nog verdere aandacht om hier naar te kijken.
- In het voortgezet onderwijs zijn vrijwel alle scholen tenminste gedeeltelijk rookvrij. Ruim de helft is geheel rookvrij. Gedeeltelijk rookvrije locaties lijken weinig motivatie te hebben voor een geheel rookvrij schoolterrein. Dit zou in de buurt overlast veroorzaken doordat leerlingen buiten het terrein gaan roken. Daarbij lijkt het dat het rookverbod moeilijk kan worden gehandhaafd. Toch nemen scholen de nodige restrictieve maatregelen, zoals een afgebakende rokersplek en het toestaan van roken door medewerkers en leerlingen vanaf een bepaalde leeftijd, klas of niveau. Het lijkt erop dat gedeeltelijk rookvrije schoollocaties wel positief tegenover een geheel rookvrij terrein staan, maar niets veranderen om andere, bijkomende problemen te voorkomen. Het verdient aanbeveling om na te gaan hoe overlast buiten het schoolterrein kan worden voorkomen, en daarmee het aangevoerde bezwaar tegen het volledig rookvrij maken van het schoolterrein weg te nemen.
- De ruime meerderheid van de ondervraagde schoollocaties in het primair onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs geeft aan dat het verplichten van een rookvrij schoolterrein hen zou helpen om hun terrein rookvrij te maken. Het verdient aanbeveling om de discussie over een dergelijke verplichting te stimuleren.

Referenties

Dienst Uitvoering Onderwijs, ministerie van OCW & ib-groep. (2015). *Adressen alle vestigingen instellingen voortgezet onderwijs, peildatum 1 oktober 2015*. Den Haag: Dienst Uitvoering Onderwijs/ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Grootheest, A. van. & Woud, L. van der. (2014). *Rapportage Monitor Rookvrije Scholen 2014*. Utrecht: Longfonds.

Tweede Kamer 2014-2015, Motie Tabaksbeleid, 32 011, nr. 36.

Bijlage I Vragenlijst primair onderwijs

In de onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl werken de PO-Raad, VO-raad en de MBO Raad samen aan het stimuleren van scholen om een Gezonde School te worden. Dit wordt ondersteund door projectsubsidie van het ministerie van VWS en OCW. Vanuit de drie onderwijsraden en het RIVM werken we samen met het Longfonds aan het stimuleren van rookvrije schoolterreinen in het onderwijs. De volgende vragen gaan over het schoolterrein van uw schoollocatie

1. alle scholen

Kunt u aangeven of het schoolterrein van deze locatie op dit moment rookvrij is?

1. Het schoolterrein is geheel rookvrij: er mag nergens gerookt worden, er zijn geen uitzonderingen
2. Het schoolterrein is gedeeltelijk rookvrij: er zijn bepaalde plekken die rookvrij zijn, maar op bepaalde plekken mag wel gerookt worden
3. Het schoolterrein is niet geheel rookvrij: op alle plekken van het schoolterrein mag gerookt worden

2. Scholen waar op dit moment het schoolterrein niet geheel rookvrij is

Op dit moment is het schoolterrein niet geheel rookvrij. Wat is uw verwachting ten aanzien van het rookvrij maken van het schoolterrein?

1. Het schoolterrein zal nog dit schooljaar (2014-2015) geheel rookvrij worden gemaakt: er mag nergens gerookt worden
2. Het schoolterrein zal met ingang van volgend schooljaar (2015-2016) geheel rookvrij worden gemaakt: er mag nergens gerookt worden
3. Er zal dit schooljaar (2014-2015) en volgend schooljaar (2015-2016) waarschijnlijk geen verandering komen, er zal nog steeds gerookt mogen worden
4. Weet niet/kan geen inschatting maken
5. Anders, namelijk:

3. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Kunt u aangeven sinds welk jaar het schoolterrein geheel rookvrij is?

Jaartal:[vaste keuze]

4. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Op welke wijze wordt er duidelijk gemaakt dat het schoolterrein volledig rookvrij is? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Er hangen bordjes van het Longfonds op het schoolterrein
2. Er hangen zelfgemaakte bordjes op het schoolterrein
3. Het staat in de schoolgids
4. Staat in de nieuwsbrieven
5. Staat op de website
6. Wordt tijdens de ouderavonden duidelijk gemaakt
7. Anders, namelijk
8. Dit wordt niet expliciet gecommuniceerd

5. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Hoe heeft u ervoor gezorgd dat ouders het rookvrije schoolterrein zouden steunen?

< open vraag >

6. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Wie is er verantwoordelijk voor de naleving van het rookvrije schoolterrein?

(meerdere antwoorden mogelijk)

1. Conciërge
2. Docenten
3. Directeur
4. Gemeente
5. Anders, namelijk:

7. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Houden leerlingen en/of medewerkers zich aan het niet roken op het rookvrij schoolterrein?

1. Ja, leerlingen en/of medewerkers houden zich aan het niet roken op het rookvrij schoolterrein
2. Nee, leerlingen en/of medewerkers houden zich niet aan het niet roken op het rookvrij schoolterrein

8. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben en waar mensen zich niet aan rookvrij schoolterrein houden

Waarom houden mensen (leerlingen en medewerkers) zich niet aan het rookvrije schoolterrein?

(meerdere antwoorden mogelijk)

1. Naleving/toezicht kan niet consequent worden uitgevoerd
2. Ouders staan niet achter het rookverbod
3. Medewerkers staan niet achter het rookverbod
4. Gewoontes van mensen zijn lastig te doorbreken
5. Anders, namelijk:.....

9. Alle scholen

Hoe staat uw school (in het algemeen) tegenover het rookvrij maken van het schoolterrein?

1. Positief
2. Neutraal
3. Negatief
4. Weet niet

10. Alle scholen

Wat zijn redenen voor uw school om het schoolterrein geheel rookvrij te maken?

(meerdere antwoorden mogelijk)

1. Andere scholen in de omgeving hebben een rookvrij schoolterrein
2. Om het goede voorbeeld te geven. Kinderen die mensen zien roken gaan zelf eerder roken
3. Kinderen en medewerkers beschermen tegen de schadelijkheid van meeroken
4. Past binnen het landelijk beleid om roken te ontmoedigen
5. De school heeft verantwoordelijkheid kinderen een gezonde leeromgeving te bieden
6. Anders, namelijk:

11. Alle scholen

Wat is/was volgens u de grootste barrière op uw schoollocatie om over te gaan op een geheel rookvrij schoolterrein?

< open vraag >

12. Scholen die op dit moment geen rookvrij schoolterrein hebben

Welke maatregelen of ondersteuningsvormen zouden u helpen het schoolplein rookvrij te maken?

1. Regelgeving; een verplichting om het schoolterrein rookvrij te maken
 2. Curriculum; betere verankering van het bevorderen van een gezonde leefstijl in de kerndoelen van het onderwijs
 3. Financiën; extra budget voor scholen voor het rookvrij maken van het schoolterrein
 4. Materialen; zoals een stappenplan en voorlichtingsmateriaal
 5. Advies; een vraagbaak die antwoord geeft op individuele vraagstukken
 6. Ondersteuning; persoonlijke ondersteuning op maat bij de uitvoering
 7. Anders, namelijk...
8. Geen van bovenstaande antwoorden

13. Scholen die op dit moment geen rookvrij schoolterrein hebben

Kunt u aangeven in welke mate op uw schoollocatie het rookvrij maken van het schoolterrein prioriteit heeft?

1. Het rookvrij maken van het schoolterrein heeft hoge prioriteit
2. Het rookvrij maken van het schoolterrein heeft enige prioriteit, maar geen hoge prioriteit
3. Het rookvrij maken van het schoolterrein heeft geen prioriteit
4. Weet niet

Bijlage II Vragenlijst voortgezet onderwijs

I. Huidige situatie op school

De vragen in het onderzoek gaan over de huidige situatie op uw locatie.

Vraag 1 - alle scholen

Kunt u aangeven in welke mate het schoolterrein van deze locatie op dit moment rookvrij is?

1. Het schoolterrein is geheel rookvrij: er mag nergens gerookt worden, er zijn geen uitzonderingen
2. Het schoolterrein is gedeeltelijk rookvrij: er zijn bepaalde plekken die rookvrij zijn, maar op bepaalde plekken van het schoolterrein mag wel gerookt worden
3. Het schoolterrein is in het geheel niet rookvrij: op alle plekken van het schoolterrein mag gerookt worden

Vraag 2 - alle scholen

Is er een plek op deze schoollocatie waar het personeel mag roken?

1. Ja, het personeel mag (op een bepaalde plek) binnen en buiten roken
2. Ja, het personeel mag (op een bepaalde plek) binnen roken
3. Ja, het personeel mag (op een bepaalde plek) buiten roken
4. Nee, het personeel mag nergens op deze locatie roken

Vraag 3 - scholen die aangeven dat het schoolterrein op dit moment gedeeltelijk rookvrij is (vraag 1, optie 2)

U heeft aangegeven dat het schoolterrein op dit moment gedeeltelijk rookvrij is. Kunt u aangeven welke situatie(s) op het schoolterrein van uw schoollocatie van toepassing is/zijn? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

1. Er is een speciaal (overdekt) rookhok waar gerookt mag worden
2. Er is een afgebakend gedeelte (geen rookhok) van het schoolterrein waar gerookt mag worden
3. Alleen medewerkers van school mogen roken
4. Alleen leerlingen van een bepaalde leeftijd mogen roken
5. Onze school heeft geen duidelijk rookbeleid
6. Het rookvrij maken van het schoolterrein heeft bij ons op school geen prioriteit
7. Een andere situatie, namelijk:.....

II. Scholen die een rookvrij schoolterrein hebben

Vraag 4 - scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben (vraag 1, optie 1)

Kunt u aangeven sinds welk jaar het schoolterrein geheel rookvrij is?

1. Voor of sinds 2000
2. Tussen 2001 en 2010
3. Sinds 2011 of later
4. Weet niet

Vraag 5 - scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben (vraag 1, optie 1)

Wat zijn redenen voor uw school om het schoolterrein geheel rookvrij te maken?

1. Andere scholen in de omgeving hebben een rookvrij schoolterrein
2. Om het goede voorbeeld te geven. Kinderen die mensen zien roken gaan zelf eerder roken
3. Kinderen en medewerkers beschermen tegen de schadelijkheid van meeroken
4. Past binnen het landelijk beleid om roken te ontmoedigen
5. De school heeft verantwoordelijkheid kinderen een gezonde leeromgeving te bieden
6. Anders, namelijk:

Vraag 6 - scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben (vraag 1, optie 1)

Wordt er op uw schoollocatie expliciet (bijvoorbeeld met bordjes, op de website enzovoort) duidelijk gemaakt dat het schoolterrein volledig rookvrij is?

1. Ja
2. Nee

Vraag 7 - scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben en dat duidelijk maken (vraag 6, optie 1)

Op welke wijze wordt er duidelijk gemaakt dat het schoolterrein volledig rookvrij is?

(meerdere antwoorden mogelijk)

1. Er hangen bordjes van het Longfonds op het schoolterrein
2. Er hangen zelfgemaakte bordjes op het schoolterrein
3. Het staat in de schoolgids
4. Staat in de nieuwsbrieven
5. Staat op de website
6. Wordt tijdens de ouderavonden duidelijk gemaakt
7. Anders, namelijk:.....

Vraag 8 - scholen die geheel rookvrij zijn (vraag 1, optie 1)

Wie is verantwoordelijk voor de naleving van het rookvrije schoolterrein? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

1. Conciërge
2. Docenten
3. Directeur
4. Gemeente
5. Ouders
6. Anders, namelijk
7. Niet nodig

Vraag 9 - scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben (vraag 1, optie 1)

Houden leerlingen zich aan het niet roken op het rookvrij schoolterrein?

1. Ja, alle leerlingen houden zich aan het rookverbod
2. Ja, de meeste leerlingen houden zich aan het rookverbod
3. Nee, leerlingen houden zich niet aan het rookverbod

Vraag 10 - scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben en waar (niet alle) leerlingen zich niet aan rookvrij schoolterrein houden (vraag 9, optie 2 en 3)

Waarom houden leerlingen zich niet aan het rookvrije schoolterrein? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Naleving/toezicht kan niet consequent worden uitgevoerd
2. Ouders staan niet achter het rookverbod
3. Medewerkers staan niet achter het rookverbod
4. Door de groepsdruk van andere leerlingen
5. Doordat leerlingen er niet achter staan
6. Anders, namelijk:

Vraag 11 - scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben (vraag 1, optie 1)

Houden medewerkers zich aan het niet roken op het rookvrij schoolterrein?

1. Ja, alle medewerkers houden zich aan het rookverbod
2. Ja, de meeste medewerkers houden zich aan rookverbod
3. Nee, medewerkers houden zich niet aan het rookverbod

Vraag 12 - scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben en waar (niet alle) medewerkers zich niet aan rookvrij schoolterrein houden (vraag 11, optie 2 en 3)

Waarom houden medewerkers zich niet aan het rookvrije schoolterrein? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Naleving/toezicht kan niet consequent worden uitgevoerd
2. Medewerkers staan niet achter het rookverbod
3. Gewoontes van medewerkers zijn lastig te doorbreken
4. Anders, namelijk:

Vraag 13 - scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben (vraag 1, optie 1)

Hebben externe organisaties (bv GGD of het Longfonds) geholpen bij de realisatie van het rookvrije schoolterrein?

1. Ja
2. Nee
3. Weet niet

Vraag 14 - scholen die hulp hebben gehad van een externe organisatie (vraag 13, optie 1)

Van welke externe organisatie heeft u hulp gekregen? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. De GGD
2. Het Longfonds
3. De Gezonde School-adviseur
4. Verslavingszorg (bijv. Tactus)
5. Een andere organisatie, namelijk.....

Vraag 15 - scholen die hulp hebben gehad van een externe organisatie (vraag 13, optie 1)

Waarmee heeft u externe hulp gekregen? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Het agenderen van het rookvrij schoolterrein
2. Draagvlak creëren voor het rookvrij schoolterrein bij medewerkers
3. Draagvlak creëren voor het rookvrij schoolterrein bij leerlingen
4. Het voorkomen van overlast in de buurt (door leerlingen)
5. Voorbereiden van een goede handhaving
6. Iets anders, namelijk.....

Vraag 16 - scholen die hulp hebben gehad van een externe organisatie (vraag 13, optie 1)

Hoe waardeerde u de externe hulp die u heeft gekregen?

1. Zeer positief
2. Positief
3. Neutraal
4. Negatief
5. Zeer negatief
6. Weet niet/dat kan ik niet beoordelen

Vraag 17 - scholen die geheel rookvrij zijn (vraag 1, optie 1)

Welke leerpunten zou u scholen meegeven die van plan zijn over te gaan op een geheel rookvrij schoolterrein?

< open vraag >

III. Verwachting bij scholen waarvan het schoolterrein nu niet geheel rookvrij is

Vraag 18 - scholen waar op dit moment het schoolterrein gedeeltelijk rookvrij is (vraag 1, optie 2)

Op dit moment is het schoolterrein gedeeltelijk rookvrij. Wat is uw verwachting ten aanzien van het rookvrij maken van het schoolterrein?

1. Het schoolterrein zal nog dit schooljaar (2015-2016) geheel rookvrij worden gemaakt: er mag nergens gerookt worden
2. Het schoolterrein zal met ingang van volgend schooljaar (2016-2017) geheel rookvrij worden gemaakt: er mag nergens gerookt worden
3. Er zal dit schooljaar (2015-2016) en volgend schooljaar (2016-2017) waarschijnlijk geen verandering komen, het schoolterrein blijft gedeeltelijk rookvrij
4. Weet niet/kan geen inschatting maken
5. Anders, namelijk:.....

Vraag 19 - scholen waar op dit moment het schoolterrein in het geheel niet rookvrij is (vraag 1, optie 3)

Op dit moment is het schoolterrein in het geheel niet rookvrij (er mag overal gerookt worden). Wat is uw verwachting ten aanzien van het rookvrij maken van het schoolterrein? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Het schoolterrein zal nog dit schooljaar (2015-2016) geheel rookvrij worden gemaakt: er mag nergens gerookt worden
2. Het schoolterrein zal met ingang van volgend schooljaar (2016-2017) geheel rookvrij worden gemaakt: er mag nergens gerookt worden
3. Het schoolterrein zal nog dit schooljaar (2015-2016) gedeeltelijk rookvrij worden gemaakt: er zijn bepaalde plekken die rookvrij zijn, maar op bepaalde plekken mag wel gerookt worden
4. Het schoolterrein zal met ingang van volgend schooljaar (2016-2017) gedeeltelijk rookvrij worden gemaakt: er zijn bepaalde plekken die rookvrij zijn, maar op bepaalde plekken mag wel gerookt worden
5. Er zal dit schooljaar (2015-2016) en volgend schooljaar (2016-2017) waarschijnlijk geen verandering komen, er zal nog steeds overal gerookt mogen worden
6. Weet niet/kan geen inschatting maken
7. Anders, namelijk:.....

IV. Aspecten die een rol spelen bij het geheel rookvrij maken van het schoolterrein

Vraag 20 - scholen die op dit moment en de komende 1,5 jaar geen geheel rookvrij schoolterrein hebben (vraag 18 - optie 3 en vraag 19 - opties 3/4/5)

Kunt u aangeven wat de redenen zijn waarom de school op dit moment en het volgende schooljaar (2016-2017) niet overgaat op een (volledig) rookvrij schoolterrein? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. We willen niet dat jongeren uit het zicht verdwijnen en overlast in de buurt veroorzaken
2. De handhaving zou teveel tijd kosten van onze conciërges
3. We vinden het niet de taak van de school om roken te ontmoedigen
4. De rokende medewerkers staan er negatief tegenover
5. Anders, namelijk:

Vraag 21 - alle scholen

Hoe staat uw school (in het algemeen) tegenover het rookvrij maken van het schoolterrein?

1. Positief
2. Neutraal
3. Negatief
4. Weet niet

V. Afsluiting

Vraag 22 - alle scholen

Hoeveel leerlingen zijn er op deze locatie aanwezig?

... leerlingen

Vraag 23 - alle scholen

Welke onderwijstypen zijn er op deze locatie aanwezig? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Praktijkonderwijs
2. Vmbo
3. Havo
4. Vwo
5. Atheneum
6. Gymnasium
7. Anders, namelijk:

Vraag 24 - alle scholen

In welke provincie is deze locatie gevestigd?

1. Groningen
2. Friesland
3. Drenthe
4. Overijssel
5. Flevoland
6. Gelderland
7. Noord-Holland
8. Zuid-Holland
9. Utrecht
10. Zeeland
11. Noord-Brabant
12. Limburg

Vraag 25 - alle scholen

Wat is uw functie?

1. (Adjunct) directeur/rector/afdelingsleider/conrector
2. Coördinator onderbouw/bovenbouw
3. Teamleider
4. Anders, namelijk:.....

Vraag 26 - alle scholen

De Universiteit van Tilburg doet in samenwerking met het Longfonds wetenschappelijk onderzoek naar rookvrije schoolterreinen in het Voortgezet Onderwijs. Hiervoor is het van groot belang dat de Universiteit van Tilburg over de ingevulde vragenlijsten van scholen kan beschikken. Mogen uw antwoorden en contactgegevens doorgegeven worden aan de Universiteit van Tilburg?

1. Ja, ik geef hiervoor toestemming
2. Nee, ik geef hiervoor geen toestemming

Bijlage III Vragenlijst middelbaar beroepsonderwijs

In de onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl werken de PO-Raad, VO-raad en de MBO Raad samen aan het stimuleren van scholen om een Gezonde School te worden. Dit wordt ondersteund door projectsubsidie van het ministerie van VWS en OCW. Vanuit de drie onderwijsraden en het RIVM werken we samen met het Longfonds aan het stimuleren van rookvrije schoolterreinen in het onderwijs. De volgende vragen gaan over het schoolterrein van uw schoollocatie

1. Alle scholen

Kunt u aangeven of het schoolterrein van deze locatie op dit moment rookvrij is?

1. Het schoolterrein is geheel rookvrij: er mag nergens gerookt worden, er zijn geen uitzonderingen
2. Het schoolterrein is gedeeltelijk rookvrij: er zijn bepaalde plekken die rookvrij zijn, maar op bepaalde plekken mag wel gerookt worden
3. Het schoolterrein is niet geheel rookvrij: op alle plekken van het schoolterrein mag gerookt worden

2. Scholen waar op dit moment het schoolterrein niet geheel rookvrij is

Op dit moment is het schoolterrein niet geheel rookvrij. Wat is uw verwachting ten aanzien van het rookvrij maken van het schoolterrein?

1. Het schoolterrein zal nog dit schooljaar (2014-2015) geheel rookvrij worden gemaakt: er mag nergens gerookt worden
2. Het schoolterrein zal met ingang van volgend schooljaar (2015-2016) geheel rookvrij worden gemaakt: er mag nergens gerookt worden
3. Er zal dit schooljaar (2014-2015) en volgend schooljaar (2015-2016) waarschijnlijk geen verandering komen, er zal nog steeds gerookt mogen worden
4. Weet niet/kan geen inschatting maken
5. Anders, namelijk:

3. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Kunt u aangeven sinds welk jaar het schoolterrein geheel rookvrij is?

Jaartal:[vaste keuze]

4. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Op welke wijze wordt er duidelijk gemaakt dat het schoolterrein volledig rookvrij is? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Er hangen bordjes van het Longfonds op het schoolterrein
2. Er hangen zelfgemaakte bordjes op het schoolterrein
3. Het staat in de schoolgids
4. Staat in de nieuwsbrieven
5. Staat op de website
6. Wordt tijdens de ouderavonden duidelijk gemaakt
7. Anders, namelijk
8. Dit wordt niet expliciet gecommuniceerd

5. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Hoe heeft u ervoor gezorgd dat ouders het rookvrije schoolterrein zouden steunen?

< open vraag >

6. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Wie is er verantwoordelijk voor de naleving van het rookvrije schoolterrein?

(meerdere antwoorden mogelijk)

1. Conciërge
2. Docenten
3. Directeur
4. Gemeente
5. Anders, namelijk:

7. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben

Houden leerlingen en/of medewerkers zich aan het niet roken op het rookvrij schoolterrein?

1. Ja, leerlingen en/of medewerkers houden zich aan het niet roken op het rookvrij schoolterrein
2. Nee, leerlingen en/of medewerkers houden zich niet aan het niet roken op het rookvrij schoolterrein

8. Scholen die een geheel rookvrij schoolterrein hebben en waar mensen zich niet aan rookvrij schoolterrein houden

Waarom houden mensen (leerlingen en medewerkers) zich niet aan het rookvrije schoolterrein?

(meerdere antwoorden mogelijk)

1. Naleving/toezicht kan niet consequent worden uitgevoerd
2. Ouders staan niet achter het rookverbod
3. Medewerkers staan niet achter het rookverbod
4. Gewoontes van mensen zijn lastig te doorbreken
5. Anders, namelijk:.....

9. Alle scholen

Hoe staat uw school (in het algemeen) tegenover het rookvrij maken van het schoolterrein?

1. Positief
2. Neutraal
3. Negatief
4. Weet niet

10. Alle scholen

Wat zijn redenen voor uw school om het schoolterrein geheel rookvrij te maken?

(meerdere antwoorden mogelijk)

1. Andere scholen in de omgeving hebben een rookvrij schoolterrein
2. Om het goede voorbeeld te geven. Kinderen die mensen zien roken gaan zelf eerder roken
3. Kinderen en medewerkers beschermen tegen de schadelijkheid van meer roken
4. Past binnen het landelijk beleid om roken te ontmoedigen
5. De school heeft verantwoordelijkheid kinderen een gezonde leeromgeving te bieden
6. Anders, namelijk:

11. Alle scholen

Wat is/was volgens u de grootste barrière op uw schoollocatie om over te gaan op een geheel rookvrij schoolterrein?

< open vraag >

12. Scholen die op dit moment geen rookvrij schoolterrein hebben

Welke maatregelen of ondersteuningsvormen zouden u helpen het schoolplein rookvrij te maken?

1. Regelgeving; een verplichting om het schoolterrein rookvrij te maken
2. Curriculum; betere verankering van het bevorderen van een gezonde leefstijl in de kerndoelen van het onderwijs
3. Financiën; extra budget voor scholen voor het rookvrij maken van het schoolterrein
4. Materialen; zoals een stappenplan en voorlichtingsmateriaal
5. Advies; een vraagbaak die antwoord geeft op individuele vraagstukken
6. Ondersteuning; persoonlijke ondersteuning op maat bij de uitvoering
7. Anders, namelijk....

8. Geen van bovenstaande antwoorden

13. Scholen die op dit moment geen rookvrij schoolterrein hebben

Kunt u aangeven in welke mate op uw schoollocatie het rookvrij maken van het schoolterrein prioriteit heeft?

1. Het rookvrij maken van het schoolterrein heeft hoge prioriteit
2. Het rookvrij maken van het schoolterrein heeft enige prioriteit, maar geen hoge prioriteit
3. Het rookvrij maken van het schoolterrein heeft geen prioriteit
4. Weet niet

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl